1	9	0	1	3	9	8	3	9	4	9	9	5	2	9	0	1

Statisztikai számjel

Közhasznú Társadalmi Szervezet neve: Magyar Helsinki Bizottság
Közhasznú Társadalmi Szervezet címe: 1054 Budapest, Bajcsy-Zs. út 36-38.

Közhasznú beszámoló

2010.
Üzleti évről

Keltezés: Budapest, 2011.05.31.

---
a szervezet vezetője
(képviselője)

P.H.

1	9	0	1	3	9	8	3	9	4	9	9	5	2	9	0	1

Statisztikai számjel

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG
Kiemelkedően Közhasznú Társadalmi Szervezet

Közhasznú Egyszerűsített éves beszámoló MÉRLEGE
Eszközök (aktívák)

Az üzleti év mérleg fordulónapja: 2010.12.31. (év/hó/nap)

Adatok e Ft-ban

Ssz	A tétel megnevezése	Előző év	Előző év(ek) módosításai	Tárgyév
A	B	C	D	E
01.	**A. Befektetett eszközök (02.+04.+06. sor)**	**12 783**		**13 119**
02.	I. Immateriális javak	0		0
03.	02.sorból: Immateriális javak értékhelyesbítése			
04.	II. Tárgyi eszközök	777		593
05.	04.sorból: Tárgyi eszközök értékhelyesbítése			
06.	III. Befektetett pénzügyi eszközök	12 006		12 526
07.	06.sorból: Befektetett pénzügyi eszközök értékhelyesbítése			
08.	**B. Forgóeszközök (09.+10.+11.+12. sor)**	**70 847**		**107 311**
09.	I. Készletek			
10.	II. Követelések	14		96
11.	III. Értékpapír			
12.	IV. Pénzeszközök	70 833		107 215
13.	**C. Aktív időbeli elhatárolások**			
14.	**Eszközök összesen (01.+08.+13. sor)**	**83 630**		**120 430**

Keltezés: Budapest, 2011.05.31.

---
a bizottság vezetője
(képviselője)

P.H.

1	9	0	1	3	9	8	3	9	4	9	9	5	2	9	0	1

Statisztikai számjel

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG
Kiemelkedően Közhasznú Társadalmi Szervezet

Közhasznú Egyszerűsített éves beszámoló MÉRLEGE
Források (passzívák)

Az üzleti év mérlegforduló napja: 2010.12.31. (év/hó/nap)

Adatok e Ft-ban

Ssz	A tétel megnevezése	Előző év	Előző év(ek) módosításai	Tárgyév
A	B	C	D	E
15.	**D. Saját tőke (16+18+19+20+21 sor)**	**74 615**		**109 086**
16.	I. Jegyzett Tőke	15 463		15 463
17.	II. Tőkeváltozás/ eredmény	39 486		59 152
18.	III. Lekötött tartalék			
19.	IV. Értékelési tartalék			
20.	V. Tárgyévi eredmény közhasznú tevékenységből	19 666		34 471
21.	VI. Tárgyévi eredmény vállalkozási tevékenységből			
22.	**E. Céltartalékok**			
23.	**F. Kötelezettségek (24+25+26 sor)**	**9015**		**11 344**
24.	I. Hátrasorolt Kötelezettségek			
25.	II. Hosszú lejáratú kötelezettségek			
26.	III. Rövid lejáratú kötelezettségek	9015		11 344
27.	**G. Passzív időbeli elhatárolások**			
28.	**Források Összesen (15+22+23+28 sor)**	**83 630**		**120 430**

Keltezés: Budapest , 2011.05.31.

---
a bizottság vezetője
(képviselője)

P.H.

1	9	0	1	3	9	8	3	9	4	9	9	5	2	9	0	1

Statisztikai számjel

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG
Kiemelkedően Közhasznú Társadalmi Szervezet

Közhasznú Egyszerűsített éves beszámoló MÉRLEGE
Eredménykimutatás

Az üzleti év mérlegforduló napja: 2010.12.31. (év/hó/nap)

Adatok e Ft-ban

Ssz	A tétel megnevezése	Előző év	Előző év(ek) módosításai	Tárgyév
A	B	C	D	E
A.	**Összes közhasznú tevékenység bevétele**	**164 824**		**188 575**
1.	Közhasznú célra, működésre kapott támogatás	**2 119**		**1 089**
a.	Magánszemélyektől, cégektől kapott támogatás	200		415
b,	Központi költségvetésből	0		
c,	Helyi Önkormányzattól	0		
d.	Egyéb	1 919		674
	Ebből 1 %-os ……	*834*		*674*
2.	Pályázati úton elnyert támogatás	**156 420**		**175 664**
3.	Közhasznú tevékenységből származó bevétel	**2 627**		**5 836**
4.	Tagdíjból származó bevétel	**56**		**82**
5.	Egyéb bevétel	**3 602**		**5 904**
B.	**Vállalkozási tevékenység bevétele**	**0**		**0**
C.	**Összes bevétel**	**164 824**		**188 575**
D.	**Közhasznú tevékenység ráfordításai**	**145 158**		**154 104**
	Anyagi jellegű ráfordítások	94 025		83 769
	Személyi jellegű ráfordítások	49 297		67 994
	Értékcsökkenési leírás	543		890
	Egyéb ráfordítások	0		434
	Pénzügyi műveletek ráfordításai	1 293		1 017
	Rendkívüli ráfordítások	0		0
E.	**Vállalkozási tevékenység költségei**	**0**		**0**
	Anyagjellegű ráfordítások			
	Személyi jellegű ráfordítások			
	Értékcsökkenési leírás			
	Egyéb ráfordítások			
	Pénzügyi műveletek ráfordításai			
	Rendkívüli ráfordítások			
F.	**Összes ráfordítás**	**145 158**		**154 104**
G.	**Adózás előtti közhasznú eredmény (C-F)**	**19 666**		**34 471**
H.	**Adófizetési kötelezettség**	**0**		**0**
I.	**Tárgyévi vállalkozási eredmény (B-E)**	**0**		**0**
J.	**Tárgyévi közhasznú eredmény (A-D)**	**19 666**		**34 471**

Keltezés: Budapest, 2011.05.31.

---
a bizottság vezetője
(képviselője)

P.H.

Tájékoztató adatok
2010.12.31

adatok e Ft-ban

Személyi jellegű ráfordítások	***67 993***
Bérköltség	***49 992***
Ebből: Alkalmazottak munkabére	48 418
Megbízási díjak	1 574
Személyi jellegű egyéb kifizetések	***4 918***
Bérjárulékok	***13 083***

Keltezés: Budapest , 2011.05.31.

---
a bizottság vezetője
(képviselője)

P.H.

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

KÖZHASZNÚ JELENTÉSE A 2010-ES ÉVRŐL

1) A Magyar Helsinki Bizottság 1989. október 9-én alakult, 1998. szeptember 1-től kiemelkedően közhasznú egyesület.
A Bizottság 2010. évi számviteli beszámolóját külső könyvelő cég készíti.

2) A Bizottság központi költségvetési támogatást 2010. évben nem kapott.

3) A Bizottság cél szerinti tevékenysége keretében 2010-ben nem nyújtott pénzbeli vagy nem pénzbeli szolgáltatást.

4) Az Egyesület vagyoni felhasználásában veszteség nem keletkezett. A Szervezet működése eredményes volt, melyet az Egyesület nem bontott meg.

5) **Támogatások összege**:

ADOMÁNYOZÓ	2010
EURÓPAI MENEKÜLTÜGYI ALAP KÖZÖSSÉGI FELLÉPÉSEK 2009 – Az európai menekültügyi gyakorlat tudásalapú harmonizációja a menedékjogi oktatás, a gyakorlatorientált kutatás és az információcsere fejlesztésén keresztül	43 008 284,- Ft (151 539,- Eur)
NYÍLT TÁRSADALOM INTÉZET ALAPÍTVÁNY (Open Society Institute) – Intézményi támogatás a Bizottság emberi jogvédő tevékenységéhez	37 622 043,- Ft (138 796,- EUR)
EURÓPAI MENEKÜLTÜGYI ALAP 2009 – „Menedékkérők hatékony jogvédelme" program (2010. évi program)	19 300 828,- Ft
NYÍLT TÁRSADALOM INTÉZET ALAPÍTVÁNY (Open Society Institute) – Börtönpanasz mechanizmusok Közép-Kelet Európában – jó gyakorlatok bemutatása	12 416 733,- Ft (45 234,- Eur)
ENSZ Menekültügyi Főbiztossága (UNHCR) – Határmegfigyelő program	11 115 978,- Ft
THE TRUST FOR CIVIL SOCIETY IN CENTRAL AND EASTERN EUROPE – 2009/2011 Lépések egy átláható kirendelt védői rendszer érdekében	8 900 974,- Ft (39 990,- Usd)
NYÍLT TÁRSADALOM INTÉZET ALAPÍTVÁNY (Open Society Institute) – A roma vádlottakkal szembeni egyenlő elbánásért a bírósági eljárásokban és a büntetés-végrehajtási intézetekben	8 283 693,- Ft (39 770,- Usd)
EURÓPAI MENEKÜLTÜGYI ALAP 2008 – „Menedékkérők hatékony jogvédelme" program (2009. évi program)	7 375 859,- Ft
Egyéb bevételek (utazási költségtérítés, árfolyamnyereség, kamatbevétel)	5 021 150,- Ft
EURÓPAI MENEKÜLTÜGYI ALAP KÖZÖSSÉGI AKCIÓK 2009 – Nemzetközi tanácsadó és segítő hálózat dublini eljárás hatálya alatt áló menedékkérők számára	4 001 283,- Ft (14 873,- EUR)
Közhasznúsági tevékenységből származó bevétel	3 988 713,- Ft
ENSZ Menekültügyi Főbiztossága (UNHCR) – Refugee Law Reader - 2010	2 731 800,- Ft (10 000,- EUR)
EURÓPAI MENEKÜLTÜGYI ALAP 2009 - "MENEDÉKJOGI KÉPZÉS" PROGRAM (2010. ÉVI PROGRAM)	2 721 778,- Ft
NYÍLT TÁRSADALOM INTÉZET ALAPÍTVÁNY (OSI) – EURÓPAI BIZOTTSÁG AGIS PROGRAM – Hatékony Rendőrségi Eljárások Stratégiái (STEPSS) program	2 389 770,- Ft
OPCAT – Emberi jogi jogsértések megelőzése a fogvatartási intézményekben Romániaban és Magyarországon	2 375 854,- Ft (10 732,5,- Usd)
ÁTMENETI TÁMOGATÁS 2006/018-176.03.01, EURÓPAI UNIÓ ÉS A MAGYAR ÁLLAM – „Antidiszkriminációs jogklinika – új módszerek a diszkrimináció áldozatainak védelmére"	2 296 446,- Ft
EURÓPAI VISSZATÉRÉSI ALAP 2008 - „A VISSZATÉRÉS EMBERI JOGI ASPEKTUSAI" PROGRAM (2009. ÉVI PROGRAM)	2 180 318,- Ft
UNIVERSITY OF MAASTRICHT FACULTY OF LAW – A hatékony védelemhez való jog és a joghoz való hozzájutás az Európai Unióban	1 828 877,- Ft
ENSZ Menekültügyi Főbiztossága (UNHCR) – Refugee Law Reader - 2009	1 706 906,- Ft

	(6 375,- EUR)
EURÓPAI MENEKÜLTÜGYI ALAP KÖZÖSSÉGI FELLÉPÉSEK 2007 – A menekültek áttelepítésében való részvétel erősítése (Az Egyházak Európai Tanácsa a Migránsokért partnereként)	1 644 836,- Ft (6 114,- Eur)
EURÓPAI MENEKÜLTÜGYI ALAP KÖZÖSSÉGI FELLÉPÉSEK 2009 – Menekülés a homofóbia elől – Az Amszterdami Szabad Egyetem partnereként	1 509 475,- Ft (5 500,- Eur)
EURÓPAI MENEKÜLTÜGYI ALAP KÖZÖSSÉGI FELLÉPÉSEK 2007 – „Dubliners" – a Dublin II rendelet alkalmazásával kapcsolatos kutatás és információcsere (az Olasz Menekülttanács partnereként) (JLS/2007/ERF/032)	1 170 259,- Ft (4 272,42,- Eur)
FŐVÁROSI SZOCIÁLIS KÖZALAPÍTVÁNY – Emberi jogi tanácsadó program / Jogklinika program módszertanának elterjesztése	800 000,- Ft
Magánadományok	782 000,- Ft
NEMZETI CIVIL ALAP (Nemzetközi Civil Kapcsolatok Kollégiuma) – Az Európai Menekültügyi Tanács (ECRE) munkájában való részvétel	720 000,- Ft
SZJA 1%	673 990,- Ft
EURÓPAI UNIÓ ALAPJOGI ÜGYNÖKSÉGE – „Irreguláris migránsok alapvető jogainak helyzete az EU-ban"	506 670,- Ft
AMERIKAI NAGYKÖVETSÉG – Antidiszkriminációs Jogklinika	451 740,- Ft
TÁRSADALMÁNAK TÁMOGATÁSÁT SZOLGÁLÓ FELLÉPÉSEK 2005 – A menedékkérők és illegális migránsok fogvatartásával foglalkozó civil szervezeti hálózat létrehozása és megerősítése a 10 új EU-tagállamban (a Máltai Jezsuita Menekültszolgálat partnereként) (JLS/2005/NGO/006)	431 448,- Ft (1 609,1,- EUR)
NEMZETI CIVIL ALAP (Országos Kollégium) – Működési támogatás 2009	415 161,- Ft
EURÓPAI INTEGRÁCIÓS ALAP 2007-2008 – „Kommunikációs tréning és médiakurzus" program (a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal partnerként vettünk részt)	120 000,- Ft
Tagdíjból származó bevétel	82 000,- Ft
Beérkezett támogatások összesen	**188 574 866,- Ft**

6) A Magyar Helsinki Bizottság tisztségviselői közül dr. Pardavi Márta társelnök kapott munkabér jellegű juttatást, melynek havi bruttó összege átlagosan 760 000,- Ft volt.

7) A Bizottság kiemelten közhasznú tevékenysége a Khtv. 26. § c. pontja alapján, hogy

11. elősegítse a hátrányos helyzetű csoportok társadalmi esélyegyenlőségének megvalósulását,
12. fellépjen az emberi és állampolgári jogok védelmében,
13. támogassa a magyarországi és határon túli nemzeti és etnikai kisebbségek jogainak teljes körű érvényesülését.

E célok és feladatok megvalósítása érdekében a Bizottság ingyenes jogi tanácsadást, szükség esetén jogi képviseletet biztosít azoknak a személyeknek és csoportoknak, akiknek és amelyeknek emberi, közösségi jogait sérelem érte; érdekükben fellép a nyilvánosság előtt is.

8) A Magyar Helsinki Bizottság 2010. évi tevékenységének leírását lásd külön mellékletben.

Budapest, 2011. május 31.

társelnök
Magyar Helsinki Bizottság

Magyar Helsinki Bizottság

A MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG 2010. ÉVI TEVÉKENYSÉGE

1. Az emberi jogok tiszteletben tartásának ösztönzése a rendvédelmi és igazságszolgáltatási szervek gyakorlatában

1.1. A kínzás megelőzése: fogda- és börtönmegfigyelés

2010. március 3-án a Magyar Helsinki Bizottság és a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága megújította és részben módosította együttműködési megállapodását, amely alapján a Helsinki Bizottság a hazai büntetés-végrehajtási intézetek megfigyelését végzi. A módosítással a Bizottság célja az volt, hogy a rászoruló fogvatartottak nagyobb hatékonysággal juthassanak jogi segítséghez.

1.1.1. Látogatás a Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben (2010. szeptember 27-28.)

Az új bv. intézet 2008-ban, PPP konstrukcióban épült. Az intézet hozzávetőlegesen 800 fogvatartott befogadására alkalmas. A Bizottság munkatársai első alkalommal látogattak el az intézetbe, ahol a fizikai létesítmények megtekintésén túl, négyszemközt is beszélgettek a fogvatartottakkal. A látogatásról, az intézetben tapasztaltakról készült jelentés még nem nyilvános.

1.1.2. Ad hoc látogatások

A Helsinki Bizottság több alkalommal ellátogatott büntetés-végrehajtási intézetekbe és rendőrségi fogdákba, hogy öngyilkossággal és más problémákkal összefüggő egyedi panaszokat vizsgáljon ki.

- 2010. március 19-én egy fogvatartott önakasztással vetett véget az életének a Budapesti Rendőrfőkapitányság (a továbbiakban: BRFK) Központi Fogdájában, miközben zárkatársa éppen nem tartózkodott a zárkában. Az elhunyt fogvatartott testén található sérülések alapján nem lehetett teljességgel kizárni, hogy öngyilkosságát megelőzően bántalmazták. Az esetet a rendőrség közigazgatási eljárásban vizsgálja, az elhunyt fogvatartott testvérét az eljárásban a Helsinki Bizottság munkatársa képviseli.
- 2010. március 29-én egy másik fogvatartott is öngyilkosságot követett el (szintén önakasztással) a BRFK Központi Fogdáján. Ebben az esetben nem merült fel bántalmazás gyanúja, ugyanakkor a fogvatartott, aki súlyos kábítószerfüggő volt, egyedül volt elhelyezve a zárkában. A fogvatartó hatóság tisztában volt a fogvatartott állapotával, ami felveti a gyanút, hogy nem járt el kellő gondossággal, amikor a fogvatartott elhelyezéséről döntött. A Helsinki Bizottság ügyvédje képviselte az elhunyt rokonait, akik fellebbeztek a közigazgatási eljárásban született döntés ellen. A másodfokú határozat augusztusban hatályon kívül helyezte a korábbi döntést, mivel a másodfokú hatóság szerint az eset körülményei nem voltak kellően tisztázottak, a korábbi döntés hiányos iratokra épült. Az ügy még folyamatban van.
- A Helsinki Bizottság munkatársai felkerestek egy fogvatartottat a Büntetés-végrehajtás Központi Kórházában, aki azért került oda, mert fogvatartott társai a Váci Fegyház és Börtönben súlyosan bántalmazták 2010. július 10-én. A Helsinki Bizottság kérte a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságát, hogy a fogvatartottat ne szállítsák vissza Vácra, ahol az őt bántalmazókkal újra kapcsolatba kerülhet. A BVOP eleget tett a Bizottság kérésének, a fogvatartottat így a Budapesti Fegyház és Börtönbe szállították, ahol nem sokkal később újra veszélybe került, mivel két, őt korábban bántalmazó fogvatartottat is áthelyeztek ugyanoda. 2010. augusztus 16-án a Bizottság ismét kérte a fogvatartott áthelyezését, a kérésnek a BVOP újfent eleget tett.

- 2010 novemberében a Helsinki Bizottság munkatársai felkerestek egy fogvatartottat a Budapesti Fegyház és Börtönben, aki – egyebek mellett azt állította, hogy (i) elkülönítették más fogvatartottaktól (nem vehetett részt csoportos tevékenységekben, egyedül tartózkodott szabad levegőn a börtön udvarán, nem vehetett részt sportfoglalkozásokon); (ii) fűtetlen zárkában volt elhelyezve fogvatartása kezdetén; (iii) látogatót csak egy olyan helyiségben fogadhatott, ahol nem volt lehetőség a fizikai kontaktus létesítésére. Sérelmezte továbbá azt is, hogy zárkáját éjszaka is 15 percenként ellenőrizték, mégpedig úgy hogy felkapcsolták a villanyt, ezért nem tudott pihenni. A Helsinki Bizottság tájékoztatta az intézet parancsnokát, aki a panaszok egy részét (sportfoglalkozásokon való részvétel, a látogatók fogadásával kapcsolatos észrevételek, a zárka ellenőrzésének gyakorisága) megalapozottnak találta.
- Szintén 2010 novemberében a Helsinki Bizottság felkeresett egy előzetes letartóztatását töltő női fogvatartottat a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézetben. A fogvatartott beszámolt a fogvatartásával kapcsolatos súlyos problémákról. Sérelmezte azt, ahogy a büntetés-végrehajtási állomány bánt vele, illetve, hogy jogellenesen bilincselték meg. A Helsinki Bizottság munkatársai miután meghallgatták a fogvatartottat, részt vettek az intézetben tartott fogvatartotti fórumon, amelynek célja a fogvatartotti panaszok kezelése volt.

1.1.3. Látogatás a Pálhalmai Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben

A Helsinki Bizottság szervezésében Pauline McCabe, Észak-Írország börtönügyekért felelős, és Elizabeth Moody, az Egyesült Királyság szintén börtönügyekkel foglalkozó helyettes ombudsmanja látogatást tett a Pálhalmai Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben 2010. november 12-én. A két ombudsman megtekintette az intézet létesítményeit, bement a zárkákba, ahol beszélt a fogvatartottakkal és a büntetés-végrehajtási állomány tagjaival.

1.2. A független börtön-panaszmechanizmusok kialakításának ösztönzése

A Kelet-Közép-Európában és a volt szovjet utódállamokban működő büntetés-végrehajtási panaszmechanizmusok rendszerszintű és eljárási okok miatt sem felelnek meg a nemzetközi elvárásoknak. Korábbi kutatások és tanulmányok szerint a régió legtöbb országában a büntetés-végrehajtási panaszmechanizmusok nem átláthatóak és nem érvényesül a fogvatartottak tisztességes eljáráshoz való joga, így a különösen sérülékeny csoportnak számító fogvatartottak nem lehetnek biztosak abban, hogy panaszukat hatékonyan és tisztességesen bírálják majd el. Mindezek miatt szükséges a régióban a panaszmechanizmusok reformjának szorgalmazása.

A Magyar Helsinki Bizottság az Open Society Institute szakmai és pénzügyi támogatásával a fenti problémára reflektálva projektet indított a büntetés-végrehajtási panaszmechanizmusok reformja érdekében. A projekt célja a közös jellemzők és hiányosságok feltárása mellett a Kelet-Közép-Európában és a volt szovjet utódállamokban működő, a fogvatartottak jogainak védelme érdekében tevékenykedő civil szervezetek tájékoztatása volt a nemzetközi jó gyakorlatokról és modellekről.

A projekt keretében a Magyar Helsinki Bizottság tizenkilenc kelet-közép-európai ország és volt szovjet utódállam büntetés-végrehajtási panaszmechanizmusairól gyűjtött információkat helyi civil szervezetektől, szakértőktől. A kutatás alapjául a Helsinki Bizottság szakértői által összeállított kérdőív szolgált. A kutatás eredményeiről készült hetven oldalas tanulmány – hangsúlyozva a büntetés-végrehajtási intézetek monitorozásának és ellenőrzésének, illetve felügyeletének szükségességét – taglalja a régió belső és külső panaszmechanizmusainak jellegzetességeit, valamint a civil szervezetek szerepét a büntetés-végrehajtás monitorozásában, emellett bemutatja az Emberi Jogok Európai Bíróságának vonatkozó esetjogát is. A tanulmány angol[1] és orosz[2] nyelven érhető el, illetve magyar nyelvű összefoglalója is elkészült.

2010 novemberében a Magyar Helsinki Bizottság a kutatás eredményeire épülő kétnapos konferenciát szervezett, amelyen ötven szakértő vett részt Kelet-Közép-Európából, a volt szovjet utódállamokból és Nyugat-Európából. Részt vett a konferencián többek között:

---

[1] http://helsinki.hu/dokumentum/Assessing_Prison_Complaints_Mechanisms_in_CEE_and_FSU_Regions_ENG.pdf
[2] http://helsinki.hu/dokumentum/Assessing_Prison_Complaints_Mechanisms_in_CEE_and_FSU_Regions_RUS.pdf

- Jan van den Brand, a Holland fogvatartási panasztestület (*Commissie van Toezicht*) tagja
- Pauline McCabe, Észak-Írország börtönügyekért felelős ombudsmanja (*Prisoner Ombudsman for Northern Ireland*)
- Elisabeth Moody, az Egyesült Királyság börtönügyekkel foglalkozó helyettes ombudmanja (Deputy Prison and Probation Ombudsman)
- Ivan Selih, szlovén ombudsman-helyettes
- Dr. Szabó Máté, az Állampolgári Jogok Országgyűlési Biztosa
- Fliegauf Gergely, a CPT korábbi tagja
- Mary Murphy, a Penal Reform International stratégiai ügyekért felelős igazgatója
- Matthew Pringle, az Association for the Prevention of Torture Európáért és Közép-Ázsiáért felelős munkatársa

A konferencia résztvevői meghatározták a régióban tapasztalható problémákat, lehetséges megoldásokat dolgoztak ki, amelyek figyelembe veszik a panaszmechanizmusok elfogulatlanságának és függetlenségének követelményét. A konferencia kapcsolatépítési lehetőséget is biztosított a résztvevő civilszervezeteknek.

1.3. A rendőrség elleni független panaszeljárások kialakításának ösztönzése

A Helsinki Bizottság továbbra is jogi segítséget, képviseletet nyújt a 2008-ban létrejött Független Rendészeti Panasztestülethez (továbbiakban Panasztestület) fordulóknak. Néhány példa:

- Egy asszonyt őrizetbe vettek, amikor sérelmezte, hogy a rendőrök nem megfelelően bánnak egy hajléktalannal. Amikor megpróbálta őrizetbe vételéről értesíteni a férjét telefonon, a rendőrök kitépték a kezéből a mobiltelefonját és kikapcsolták (annak ellenére, hogy erre a jogszabályok nem adnak lehetőséget). 2010 januárjában a Panasztestület megállapította, hogy az asszony alapvető jogai sérültek.
- Egy másik ügyben egy héthónapos terhes nőt vettek őrizetbe akit egy csekély súlyú bűncselekmény elkövetésével gyanúsítottak és aki idézés ellenére nem jelent meg az ügyet vizsgáló rendőr előtt. (A kismama határozottan állította, hogy semmiféle értesítést nem kapott a tervezett kihallgatásról.) A rendőrség hajnali fél egykor vitte el a lakásából, és az rendőrség épületében az előállító helyiségben helyezték el, ahol nincsen ágy. Egy padon várt reggel nyolcig, hogy megkezdődjön a kihallgatása. Az átélt stressz miatt fájdalmas méhösszehúzódásai voltak, amit jelzett is az őröknek, azt kérve, hogy mielőbb hallgassák ki, de kérését nem teljesítették, orvosi kezelésben sem részesült. A Panasztestület június 16-i határozatában megállapította, hogy a terhes nő alapvető jogai sérültek. Október 15-én az Országon Rendőr-főkapitány döntésében megállapította, hogy sérült a nő személyi szabadsághoz való joga, egyebekben a panaszt elutasította. A Helsinki Bizottság bíróságon támadta meg a döntést, az ügy még folyamatban van.
- 2010 márciusában egy férfi rokonaival a háza előtt állt, mikor igazoltatták. A férfinél nem volt személyi igazolvány, de jelezte, hogy kihozza a házából. Mialatt rokonait igazoltatták, zsebre tette a kezét, a rendőrök felszólították, hogy vegye ki, mire megmutatta, hogy a zsebében csak egy mobiltelefon és zsebkendő van. Az egyik rendőr át is vizsgálta a férfi ruházatát és nem talált nála veszélyes tárgyat. Ennek ellenére őrizetbe vették, arra hivatkozva, hogy nem igazolta magát és ellenszegült a rendőri intézkedésnek. A Helsinki Bizottság beadványa nyomán a Panasztestület 2010 decemberében megállapította, hogy a rendőri intézkedés aránytalan volt, a férfi alapvető jogai sérültek.

1.4 A STEPSS Projekt folytatása – „Hatékony rendőri igazoltatási stratégiák – Strategies for Effective Police Stop and Searches, STEPSS" (a rendőrség és a kisebbség viszonyának javítása az rendőri igazoltatási hatáskör hatékonyságának és kontrolljának fejlesztése útján)

A rendőrség és a kisebbség viszonyát a rendőri igazoltatási gyakorlat hatékonyságának és kontrolljának fejlesztésével javítani kívánó STEPSS projekt eredményeinek hasznosítása érdekében a Helsinki Bizottság erőfeszítéseket tett az igazoltatási gyakorlat megváltoztatására. A STEPSS projektnek ezzel egy új szakasza kezdődött meg 2010 augusztusában az Open Society Justice Initiative támogatásával. A projekt a következő tevékenységeket ölelte fel.

A Bizottság olyan konzultatív fórumok tartásának módszertanát dolgozta ki, amelyek a helyi lakosság és a helyi rendőrség közötti kommunikációs felületeként szolgálhatnak, és meg is szervezett néhány fórumot a projekt helyszínein. Szegeden a 2009-ben megtartott két konzultációt követően 2010 januárjában egy harmadikra is sor került. Ezen kívül további konzultatív fórumok előkészületi munkái is megkezdődtek 2010-ben: a kiválasztott helyek a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Miskolc, Ózd és Sárospatak voltak, míg Budapesten a VI. és a VIII. kerület. Az érintett kapitányságokkal felvettük a kapcsolatot és megkértük őket arra, hogy működjenek együtt a Bizottsággal a projektben. A Borsod Megyei Rendőrkapitányság üdvözölte a konzultatív fórumok tartásának ötletét és támogatásáról biztosította a Bizottságot. A két fővárosi kerületi kapitány hasonlóképpen elkötelezett volt a fórumok megszervezése mellett. (A fórumok lebonyolítására a 2011-es évben került sor.)

A Bizottság vezetésével 2009-ben létrejött egy szakértői csoport is, amely két szakmai egyeztetést tartott az igazoltatások tárgyában. A Helsinki Bizottság, a TASZ és az ORFK képviselőinek megállapodása alapján a munkacsoport az igazoltatásokkal kapcsolatos komplex módosítási javaslatcsomagot terjesztetett az országos rendőrfőkapitány elé 2010 februárjában. A javaslat a következőkre terjedt ki:

- Új, egységesítetett igazoltató lap bevezetésére van szükség
- Az igazoltató lapnak tartalmaznia kell az intézkedéssel szembeni panasz lehetőségéről szóló tájékoztatást
- Az igazoltatott személy és igazoltató rendőr is aláírt igazoltató lap másolatát át kell adni az igazoltatott személynek
- Minden olyan személyes adatot, amely az igazoltatás célja szempontjából nem feltétlenül szükséges, törölni kell a lapról
- Az igazoltató lapnak részletes tájékoztatást kell tartalmaznia az intézkedés okáról, valamint annak eredményéről.

Habár az ORFK illetékes főosztálya egyetértett a fenti tartalmú javaslatokkal, a rendőrség és a Belügyminisztérium 2010-ben kinevezett új vezetése nem támogatta az ötletet és jelezte, hogy a közeljövőben nem tervezik az igazoltató lapok megváltoztatását.

A Helsinki Bizottság ezen túlmenően készített egy, a rendőr szakközépiskolák képzési anyagába illeszthető anyagot a hátrányos megkülönböztetésről. A Bizottság felvette a kapcsolatot az ORFK illetékes főosztályával annak érdekében, hogy a felek egyeztessenek a tananyag beillesztésének lehetőségeiről. Emellett a Bizottság a Rendőrtiszti Főiskolát is megkereste azzal a kérdéssel, hogy lehetséges-e a STEPSS projekt tapasztalatairól és az etnikai profilalkotásról szóló ismerteket beépíteni a felsőfokú rendőrképzésbe. Az ORFK-val folytatott megbeszélések alapján a Bizottság készített egy tankönyvi fejezetet, amelynek tárgya a jogvédő szervezetek alkotmányos jogállamban betöltött szerepe, valamint az etnikai profilalkotás és a STEPSS projekt volt. A középiskolai képzés számára készített anyagot a Bizottság megküldte az ORFK illetékes kapcsolattartójának, akitől azt az ígértet kapta, hogy a 2010. szeptemberi félévtől az anyagot integrálják a rendőrképzésbe. Azonban mivel a kormányváltás után a középfokú rendőrképzésben tanulók száma radikálisan megnövekedett, az ORFK azt a tájékoztatást adta, hogy csak a későbbiekben nyílhat mód az anyag beillesztésére.

A Rendőrtiszti Főiskolán ugyanakkor a Bizottság munkatársai lehetőséget kaptak a rendőri továbbképzésben előadást tartani az etnikai profilalkotásról és a STEPSS projektről, valamint más, a rendőrség számára releváns emberi jogi kérdésekről. Az első előadásra 2010. március 9-én került sor.

A 2010/2011-es tanév során a Bizottság munkatársai 2010. november 25-én két további előadást tartottak, amelyek tárgya az igazoltatás, az előállítás és a rendőri intézkedések arányossága volt a Független Rendészeti Panasztestület esetjoga alapján.

1.5. Magyarország csatlakozása a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi egyezmény fakultatív jegyzőkönyvéhez (Optional Protocol to the Convention against Torture – OPCAT).

A Helsinki Bizottság partnerként közreműködik a Román Helsinki Bizottság „Emberi jogi jogsértések megelőzése a fogvatartás helyszínein" elnevezésű projektjében. A projekt legfőbb célja, hogy hatékony megfigyelő/monitorozó mechanizmusokat hozzon létre a fogvatartás során elkövetett emberi jogi jogsértések megelőzésére.

A projekt keretében a Helsinki Bizottság lobbi tevékenységet fejt ki annak érdekében, hogy hazánk csatlakozzon az OPCAT-hez, illetve, hogy az állampolgári jogok biztosának hivatala lássa el a zárt intézmények megfigyeléséért felelős nemzeti megelőző mechanizmus (*national preventive mechanism*) feladatait. A Bizottság figyelemmel kíséri a csatlakozással és a nemzeti megelőző mechanizmus kijelölésével kapcsolatos döntéshozatalt.

A Helsinki Bizottság nemzetközi szervezetekhez is fordult, hogy elősegítse az OPCAT aláírását. 2010 márciusában a Bizottság összeállította az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága számára az ötödik magyar országjelentés témaköreihez kapcsolódó legfontosabb kérdéseket tartalmazó javaslatát.[3] A Helsinki Bizottság az Emberi Jogi Bizottságnak benyújtott 2010. szeptemberi árnyékjelentésében is kitért az OPCAT aláírásának szükségességére.[4]

Az Európai Unió Alapjogi Ügynökségének (*Fundamental Rights Agency*) igazgatója 2010 novemberében Magyarországon megbeszélést folytatott civilszervezetekkel. A megbeszélés során a Helsinki Bizottság szintén hangsúlyozta az OPCAT aláírásának jelentőségét, és ugyancsak megjelent ez a téma abban az árnyékjelentésben, amelyet a Helsinki Bizottság az ENSZ égisze alatt működő egyetemes időszakos emberi jogi felülvizsgálati mechanizmus számára készített.[5]

1.6. Egyéb tevékenységek

2010. november 18-án a Helsinki Bizottság program koordinátora előadást tartott az Országgyűlés Alkotmányügyi, igazságügyi és ügyrendi bizottsága ellenőrző albizottságának kihelyezett ülésén a Budapesti Fegyház és Börtönben, amelyen a résztvevők megvitatták az előzetes letartóztatás elrendelésével és végrehajtásával kapcsolatos jogszabályi környezetet és gyakorlatot.

2. A menekültek és külföldiek jogainak védelme

2010-ben 2104 személy folyamodott menedékjogért Magyarországon, ami jelentős csökkenés a 2009-es számhoz (4672 személy) képest. A legtöbb menedékkérő Afganisztánból érkezett (702 személy, közöttük 85 kísérő nélküli kiskorú). A Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (BÁH) 74 személyt ismert el menekültként, 115 személyt oltalmazottként, míg 58 személy esetében állapította meg a visszaküldés tilalmának fennállását és adott befogadotti státuszt.

2.1. Menedékkérők hatékony jogvédelme

A Bizottság egyetlen civil szervezetként folytatta ingyenes jogi segítségnyújtó tevékenységét a menekülteket befogadó állomásokon (Békéscsaba, Debrecen), budapesti irodájában, illetve a

---

[3] Lásd: http://helsinki.hu/dokumentum/HHC%20submission%20to%20HRC%20re%20Hungary%20List%20of%20Issues_1.pdf p.17.

[4] Lásd: http://www.helsinki.hu/dokumentum/HHC_Hungary_UPRsubmission_2010November_final.pdf

[5] Lásd: http://helsinki.hu/dokumentum/HHC_Hungary_UPRsubmission_2010November_final.pdf

rendőrség által fenntartott őrzött szállásokon (idegenrendészeti fogdákon) Nyírbátorban, Kiskunhalason, Győrött és a Ferihegyi Repülőtéren. A Bizottság megbízott ügyvédei rendszeresen látogatást tettek az idegenrendészeti fogdákon, míg a legnagyobb, debreceni befogadó állomáson főállású munkatársunk nyújtott jogi segítséget az érdeklődő menedékkérőknek. A Fővárosi Bíróság előtti eljárásban a Bizottság által megbízott budapesti ügyvédek biztosítottak jogi képviseletet a BÁH határozata elleni felülvizsgálat során.

A Bizottság több mint 1000 alkalommal nyújtott szóbeli jogi tanácsadást ügyfeleinek, formális jogi képviseletet a BÁH előtti közigazgatási eljárásban 150 menedékkérőnek, a Fővárosi Bíróság előtti perben 40 menedékkérőnek biztosított. Kimutatásaink szerint azon menedékkérők, akiket a Helsinki Bizottság munkatársai képviselnek a menekültügyi eljárásban nagyobb eséllyel kapnak nemzetközi védelmet, mint azok, akik nem férnek hozzá szolgáltatásainkhoz.

A menedékkérők számára biztosított jogi segítségnyújtást 2010-ben az Európai Menekültügyi Alap nemzeti allokációja és a Belügyminisztérium (korábban Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium) támogatta.

2.1.1. Egy palesztin hontalan menekült ügye az Európai Unió Bírósága előtt

A Bizottság ügyvédje, dr. Győző Gábor képviselte azt a palesztin menedékkérőt, akinek a Fővárosi Bíróság előtti menekültügyében felmerült az 1951-es Genfi Egyezmény 1.D cikkének alkalmazása. Az ügyben a kérdés az volt, hogy az 1.D cikk helyes alkalmazása automatikus (ipso facto) menekültkénti elismerést jelent-e azoknak a menedékkérőknek, akik korábban az ENSZ-nek az UNHCR-tól eltérő ügynöksége általi védelemben részesültek, ezt azonban nem tudják többé igénybe venni (ez a helyzet jelenleg kizárólag az UNRWA támogatásával élő palesztin menekülteket érinti). Magyarországhoz hasonlóan a legtöbb európai és észak-amerikai ország helytelenül vagy egyáltalán nem alkalmazza a Genfi Egyezmény vonatkozó szakaszát. Annak ellenére, hogy néhány esetben európai bíróságok már kimondták az ilyen ügyekben az 1.D cikk automatikus alkalmazását, ezeknek az eseteknek nem volt jelentős hatásuk a joggyakorlat egészére. Az eset lehetséges következményeire és jelentőségére tekintettel a Fővárosi Bíróság előzetes döntéshozatali eljárás keretében az Európai Unió Bíróságához (luxemburgi bíróság) fordult, hogy pontosítsa a Genfi Egyezmény 1.D cikkét átültető ún. Kvalifikációs Irányelv 12. cikkét (az uniós jogszabály teljes egészében átvette a Genfi Egyezmény rendelkezését, a luxemburgi bíróságnak azonban kizárólag az uniós jog értelmezésére van hatásköre).[6]

Az ügy – amelyet a bíróság nagykamarája tárgyalt – jelentőségét jelzi, hogy a bíróság korábban alig döntött menekültügyekben, valamint figyelembe veendő az is, hogy évente többezer palesztin menedékkérő érkezik az EU területére védelemért, akikre hatással lehet a luxemburgi bíróság döntése. A meghallgatásra 2009. október 20-án került sor, amelyen Győző Gábor személyesen részt vett. A bíróság főtanácsnokának véleménye 2010. március 4-én látott napvilágot, míg az ítéletet 2010. június 17-én hozta meg a bíróság.[7] Az eset részletesebb, angol nyelvű bemutatása elérhető a Helsinki Bizottság honlapján: http://helsinki.hu/Menekultek_es_kulfoldiek/Hirek/htmls/561.

2.1.2. A jogellenes idegenrendészeti őrizettel szemben tett lépéseink

A Helsinki Bizottság gyakorlati jogi segítői munkája során felfigyelt az idegenrendészeti őrizet fenntartásának anomáliáira, és arra, hogy a korábbi gyakorlattal szemben egyre több menedékkérő került és maradt idegenrendészeti őrizetben. A 2008. január 1-én hatályba lépett menedékjogi szabályozással ellentétes gyakorlat szerint azon menedékkérők is idegenrendészeti őrizetben maradtak, akiknek menedékkérelmét a BÁH érdemi eljárásban vizsgálta (ami a menedékjogi törvény 2010 decemberi módosításáig az ügyek nagyobb részét jelentette), holott a hatályos jogszabály

---

[6] http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:082:0015:0015:EN:PDF

[7] http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=en&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=&nomusuel=bolbol&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher

világosan előírta, hogy az előzetes vizsgálati eljárást követően a menedékkérők őrizetét meg kell szüntetni és befogadó állomásra történő elhelyezésükről kell gondoskodni. A BÁH rendre nem rendelkezett az őrizetes menedékkérők szabadításáról, ezért a Bizottság a Legfőbb Ügyészséghez fordult a gyakorlat jogszerűségének felülvizsgálata érdekében. A Legfőbb Ügyészség 2009. április 22-i válaszában egyetértett a Helsinki Bizottság álláspontjával, és megállapította. hogy a BÁH köteles haladéktalanul szabadítani az érdemi eljárás alatt fogvatartott menedékkérőket.

A Legfőbb Ügyészség felszólalása ellenére a BÁH nem változtatott gyakorlatán, amit megerősítettek a Bizottság által tapasztaltak: munkatársaink 2009 és 2010 során egyre gyakrabban találtak az érdemi eljárás teljes időtartamára fogvatartott menedékkérőket az idegenrendészeti fogdákon. A jogellenes fogvatartással szemben rendelkezésre álló hazai jogorvoslat keretében az esetek többségében a helyi bíróságok aggálytalanul hosszabbították meg az őrizetet, világossá téve, hogy ez nem hatékony jogorvoslat, hiszen a bírósági tevékenység pusztán az őrizet kellékeinek formális vizsgálatára korlátozódott. Az Emberi Jogok Európai Egyezményének 5. cikke szerinti fogvatartás jogszerűségének vizsgálata teljes mértékben hiányzott a Bizottság által vizsgált, illetve képviselt esetekben ezért a Bizottság két, Nyírbátorban közel hat hónapig fogvatartott elefántcsontparti ügyfél esetében az Emberi Jogok Európai Bíróságához fordult az Egyezmény 5. cikkének sérelme miatt. Az kérelmet kommunikálták a magyar kormánynak, az ügy jelenleg függőben van.

A Helsinki Bizottság tájékoztatta az Egyesült Államok budapesti nagykövetségét a BÁH szisztematikusan jogellenes fogvatartási gyakorlatáról, amelyet az amerikai Külügyminisztérium 2010 márciusában kiadott emberi jogi országjelentése teljes egészében tartalmaz.[8] A jogellenes gyakorlat folytatódása miatt a Bizottság ismét a Legfőbb Ügyészséghez fordult, amely ismét megerősítette, az érdemi eljárás alatt jogellenes a menedékkérők fogvatartása, és felszólította a BÁH-ot a jogellenes gyakorlat megszüntetésére. A Bizottság 2010 folyamán panasszal élt az Állampolgári Jogok Országgyűlési Biztosánál is.

2010 áprilisától újabb fejleményre lett figyelmes a Bizottság: a rendőrség ideiglenes őrzött szállásokat nyitott az ország több pontján, korábban már használaton kívül helyezett rendőrségi fogdákban, összesen így tizenöt fogdán tartottak fogva jogszerűtlenül tartózkodó külföldieket. A fogdák kapacitása 280-ról közel 700-ra nőtt, a jogellenesen itt tartózkodó migránsok őrizete automatizmussá vált. A Helsinki Bizottság 2010 augusztusában minden újonnan megnyitott ideiglenes fogdát meglátogatott, a látogatások tapasztalatait a Bevarrva c. jelentés tartalmazza.[9] A jelentés megállapításai szerint a fogvatartás fizikai körülményei több helyen sem feleltek meg a CPT sztenderdeknek, az őrök szinte alig részesültek felkészítésben, bizonyos helyeken mind az élelmezés, mind az orvosi ellátás komoly hiányosságokat mutatott.

A jelentés ajánlásokat fogalmaz meg többek között az idegenrendészeti őrizet körülményeinek javítására, az őrzési feladatokat ellátó rendőrök alaposabb felkészítésére, valamint a fogvatartottak számára elérhető pszicho-szociális segítség biztosítására vonatkozóan. Jelentésében a Helsinki Bizottság továbbra is sürgette, hogy pusztán jogellenes határátlépés miatt soha ne tartsanak fogva gyermekeket és olyan személyeket, akik esetében nem lehet minden kétséget kizáróan megállapítani, hogy betöltötték a 18. életévüket, mert a jelenlegi fogvatartási körülmények alkalmatlanok gyermekek elhelyezésére.

A látogatásokat követően 2010 végére az ideiglenes idegenrendészeti fogdákat bezárták.

2.1.3. A migrációs tárgyú jogszabály-tervezetek véleményezése

A Helsinki Bizottság 2010 augusztusában véleményezte az egyes migrációs tárgyú törvények jogharmonizációs célú módosításáról szóló törvénytervezetet. A tervezet az európai uniós jogharmonizációs kötelezettségekre és a közbiztonság javítására hivatkozva jelentős szigorításokat bevezetését tervezte, korlátozva a Magyarországon tartózkodó, vagy itt menedékjogot kérő külföldiek

---

[8] http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2009/eur/136035.htm

[9] Bevarrva – Idegenrendészeti Őrizet Magyarországon (2010), itt elérhető: http://helsinki.hu/dokumentum/MHB%20idegenrendeszeti%20orizet%202010_1.pdf

jogait. E korlátozások indokát és elérni kívánt hatásait azonban a Bizottság álláspontja szerint a tervezet nem tudta tényekkel, hatástanulmányokkal alátámasztani. A migrációval kapcsolatos sokrétű szempontok közül a tervezetben szinte kizárólag a rendvédelmi megközelítés érvényesült.[10]

A Bizottság két dokumentumban elemezte a tervezet rendelkezéseit, uniós és nemzetközi emberi jogi normáknak való megfelelését, és megoldás-orientált alternatívákat ismertetett. A Bizottság álláspontját képviselője három országgyűlési bizottság ülésén is ismertette az őszi ülésszakban. A Bizottsággal együtt több szervezet tiltakozott a szigorítások ellen, például az UNHCR Közép-Európai Regionális Képviselete, a Magyar Vöröskereszt , valamint a Menedék Egyesület. Sajnos minden erőfeszítés ellenére 2010. december 24-én többnyire változatlan tartalommal lépett hatályba a migrációs tárgyú jogszabályokat módosító törvény.

A jogszabály módosítások legfontosabb következményei a következők:

- Bekerült a menedékjogi joganyagba a nyilvánvalóan megalapozatlan (elfogadhatlan) kérelem, amelyet az eljárás előzetes vizsgálati szakában el lehet utasítani.
- Az idegenrendészeti őrizet maximális időtartalma hatról tizenkét hónapra nőtt.
- Megszűnt a Fővárosi Bíróság kizárólagos hatásköre menekültügyekben, így azok az Ítélőtáblák székhelyén működő megyei bíróságok elé fognak kerülni, anélkül, hogy a leendő bírák megfelelő tapasztalattal rendelkeznének e téren.
- Lehetővé vált az ún. "dublini eljárás" alatt álló menedékkérők fogvatartása, hogy a másik EU tagállamba irányuló átadást biztosítsák.
- A menedékjogi eljárás egész időtartamára őrizetben maradhatnak a menedékkérők, a BÁH többé nem köteles intézkedni szabadításukról, ami nyilvánvalóan rutinszerű őrizethez fog vezetni.
- Kisgyermekes családokat legfeljebb 30 napra idegenrendészeti őrizetbe lehet venni.

A rendkívül kedvezőtlen politikai légkör ellenére a Helsinki Bizottság néhány javaslata meghallgatásra talált:

- A Menedék Egyesülettel és a Magyar Vöröskereszttel közösen szólaltunk fel a kísérő nélküli kiskorúak őrizete ellen.[11] A közös kiállásnak köszönhetően végül az országgyűlés letett arról, hogy más szigorítások mellett lehetővé tegye a szüleiktől elszakított kiskorúak őrizetét is.
- A Helsinki Bizottság és az UNHCR összehangolt lobbi tevékenységének eredményeként végül csak korlátozott (és előre meghatározott számú) megyei bíróság fog eljárni a BÁH menekültügyi határozatainak felülvizsgálatában, ezzel csökkentve a joggyakorlat és a jogi segítői munka szétaprózódását. A kizárólagos illetékesség azonban minden bizonnyal a bírói munka színvonalának érzékelhető csökkenésével fog járni, hiszen megfelelő felkészültség, szakmai tapasztalat és a nemzetközi joggyakorlat alapos ismerete elengedhetetlen a magas színvonalú menedékjogi bíráskodáshoz.

2.2. A menekültügyi eljáráshoz és az ország területéhez való hozzáférés elősegítése

A sérelmes bánásmód veszélyét hordozó helyre való visszaküldés tilalmának (*non-refoulement)* gyakorlati érvényesülése szempontjából kulcsfontosságú a határmegfigyelés azért, hogy a menedékkérőknek az ország területéhez és menekültügyi eljáráshoz való hozzáférése biztosított legyen. Az Európai Unió külső határán elhelyezkedő Magyarországon kiemelt fontosságú a határmegfigyelő tevékenység.

2.2.1. A határmegfigyelés javítja a nemzetközi védelemre szorulók eljáráshoz való hozzáférését

A Helsinki Bizottság az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága Regionális Képviseletével (a továbbiakban UNHCR) és az ORFK jogelődjével, a Határőrséggel 2006-ban kötött háromoldalú együttműködési

---

[10] http://helsinki.hu/dokumentum/Szmtv_Harmtv_Met_tervezet_MHB_eszrevetelek_20100824.pdf and http://helsinki.hu/dokumentum/Szmtv_Harmtv_Met_mod_Eloterjesztesre_HelsinkiBiz_eszrevetelek_2010aug31.pdf

[11] http://helsinki.hu/dokumentum/Gyerekek%20fogvatartasa%20kozos%20nyilatkozat_2010_10_25.pdf

megállapodása révén hozzájárul a menedékhez való jog gyakorlati érvényesülésének elősegítéséhez. A megállapodás lehetővé teszi a Bizottság számára, hogy Magyaror Köztársaság szárazföldi határátkelőin és a budapesti nemzetközi repülőtéren rendszeres megfigyelő látogatásokat tegyen. A megfigyelő látogatások célja, hogy információt szerezzünk a nemzetközi védelemre szorulók helyzetéről, valamint hogy feltárjuk azokat az eseteket, amelyek a visszaküldés tilalmába ütköznek, és szükség esetén jogi segítséget biztosítsunk az érintett külföldieknek.

A Bizottság három ügyvéddel kötött szerződést a határmegfigyelői feladatok ellátására. Ennek keretében havonta két látogatást tettek megbízott ügyvédeink: a szerb-magyar és az ukrán-magyar határszakaszon található határrendészeti kirendeltségekre, valamint a ferihegyi repülőtérre. A megfigyelés módszertana a korábbi évekhez hasonló volt, a Bizottság a látogatások előtt legalább két nappal értesítette az ORFK-t és az UNHCR-t, pontosan megjelölve a helyszínt és az időpontot. A megfigyelők kapcsolatba léptek az adott kirendeltségen előállított külföldiekkel és anonimizált formában betekinthettek a kiutasítás során keletkezett hivatalos iratokba, aminek során azt vizsgálták, hogy a Rendőrség eljárása megfelel-e a visszaküldés tilalmára vonatkozó nemzetközi jogi előírásoknak, illetve a sérülékeny külföldiek – például terhes nők, kisgyermekes családok, idősek és krónikus betegek stb. – a szükségleteiknek megfelelő bánásmódban részesülnek-e. A Bizottság minden látogatást követően rövid jelentésben ismerteti megállapításait a háromoldalú együttműködésben érintett másik két szervezettel.

A határmegfigyelő program 2010-es végrehajtása során a Bizottság ismét megállapította: a menedékkérelem benyújtása továbbra sem problémamentes bizonyos határszakaszokon. Azokban az estekben, ahol felmerült az elfogott külföldi kiutasításának szükségessége a Rendőrség a BÁH-hoz fordult, amely a rendőrök által lefolytatott néhány perces idegenrendészeti meghallgatásról készült jegyzőkönyv alapján állást foglalt a kiutasítás kérdésében. A Bizottság tapasztalatai szerint a BÁH kiutasításra vonatkozó országinformációja gyakran túl rövid és általános, amely nem vizsgálja az érintett külföldi egyedi helyzetét, holott az összes körülmény egyéniesített vizsgálata elengedhetetlen ahhoz, hogy a visszaküldés tilalmának kérdésében érdemben nyilatkozzon a szakértelemmel bíró hatóság. További aggodalomra ad okot, hogy a hivatali munkaidőn kívül nem a BÁH külön országinformációval foglalkozó szerve válaszol a Rendőrség megkereséseire, hanem az ügyelet, amely azonban nem rendelkezik menedékjogi szakértelemmel. Aggasztó, hogy közokirat-hamisítás gyanújával továbbra is büntető eljárást indítanak azon menedékkérők ellen is, akik világosan jelzik a menedékkérelem benyújtása iránti szándékukat, és akik így több hónapos előzetes letartóztatásba is kerülhetnek, mielőtt menekültstátuszt kapnak Magyarországon. A Helsinki Bizottság szerb-magyar határon dolgozó megfigyelője arról számolt be, hogy a megyei rendőrség néhány esetben a saját orvosa – akinek függetlensége megkérdőjelezhető – által kiadott szakvélemény alapján állapította meg az eljárás alá vont külföldiek nagykorúságát.

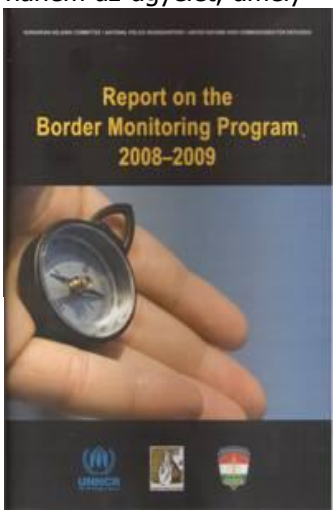

A Helsinki Bizottság 2008-2009-es határmegfigyelő tevékenységét összefoglaló – angol[12] és magyar[13] nyelven elérhető – jelentés 2010 decemberében jelent meg.

A Bizottság saját határmegfigyelő programján túl két másik, az ukrán menekültügyi helyzettel foglalkozó nemzetközi emberi jogi jelentés elkészítésében is aktívan közreműködött. A Human Rights Watch "Buffeted in the Bordeland"[14] (kb. *Menedékkérők a határokon*) című jelentése 161, menekültekkel készített interjún keresztül elemezte mind az ukrán menekültügy állapotát, mind a szlovák és magyar határőrizeti szervek azon gyakorlatát, amely képtelen azonosítani és felismerni a menedékkérőket, akiket így visszaadnak az ukrán hatóságoknak. Annak ellenére járnak el így a magyar és szlovák hatóságok, hogy világos: a menekültek Ukrajnában nem számíthatnak valós nemzetközi védelemre.

---

[12] http://helsinki.hu/dokumentum/Hatatmegfigyelo-program-US-proof-2.pdf
[13] http://helsinki.hu/dokumentum/Hatatmegfigyelo-program-HU_final.pdf
[14] http://www.hrw.org/en/reports/2010/12/16/buffeted-borderland-0

A Helsinki Bizottság szintén részt vett a ProAsyl Alapítvány (a legnagyobb menekülteket segítő német esernyőszervezet) és a Border Monitoring Ukraine Project "Access to Protection Denied"[15] (*Védelemhez való hozzáférés megtagadva*) című jelentésének összeállításában, amely szintén a Magyarországról és Szlovákiából kiutasított menedékkérők eseteit és azok emberi jogi következményeit dolgozta fel menekültekkel készített interjúk alapján.

2.2.2. Határon átnyúló és regionális határmegfigyelői tevékenységek

A közvetlen információszerzés érdekében 2010. június 22-én közös tényfeltáró látogatást szerveztek a háromoldalú együttműködésben részes partnerek a szerb-magyar határon, valamint a kiskunhalasi idegenrendészeti fogdán. A látogatás célja a lehetséges menedékkérőkkel való bánásmód közvetlen vizsgálata, valamint az esetleges *refoulement* esetek megtárgyalása volt. A háromoldalú munkacsoportot egy litván delegáció kísérte, amely kétnapos tanulmányút keretében tanulmányozta a határmegfigyelő programot, amely példaértékűnek számít Európa-szerte. A látogatás célja volt továbbá, hogy erősítse az együttműködést a helyi rendőri állománnyal, valamint hogy visszajelzést kapjunk a Helsinki Bizottság által végzett jogi segítői munka színvonaláról. Hasonló tanulmányúton járt Magyarországon egy határőrökből, bevándorlási ügyintézőkből és civilekből álló észt delegáció 2010 májusában, míg egy civilekből álló szlovén delegáció 2010 szeptemberében járt a Bizottságnál.

A "Schengeni vívmányok" átültetése és alkalmazása óta megnőtt a különböző regionális együttműködési struktúrák jelentősége. Az együttműködésnek köszönhetően arról értesült a Bizottság, hogy a nemzetközi védelemre szoruló külföldiek (pl. szomálik és afgánok) kiutasítása és visszaadása 2009-ben is folytatódott a szerb és ukrán határon. A határmegfigyelő program 2008-2009-es végrehajtása során számos hiányosságot tart fel a Helsinki Bizottság. Úgy tűnik, hogy az UNHCR állásfoglalása és az amerikai Külügyminisztérium 2008-as és 2009-es emberi jogi jelentésében foglaltak ellenére Ukrajna a BÁH és a Rendőrség álláspontja szerint biztonságos harmadik országnak minősül.

A Bizottság ukrán civil szervezetekkel kialakított együttműködésének köszönhetően alkalomszerűen értesült olyan esetekről, ahol feltételezhetően a visszaküldés tilalmának figyelmen kívül hagyásával adtak vissza Ukrajnába menedékkérőket. (A Bizottság 2010 februárjában és áprilisában kapott erre vonatkozó információt, miután az ukrán partnerszervezet monitorozó látogatást tett ukrán idegenrendészeti fogdákon a Kárpátalja régióban.)

2.2.3. Rendőrök érzékenyítő képzése

A Magyar Helsinki Bizottság munkatársai korábbi képzések során arra a megállapításra jutottak, hogy a külföldiekkel dolgozó rendőrök közül sokakból hiányzik a menedékkérők és a migránsok iránti empátia, rájuk leginkább nemzetbiztonsági veszélyforrásként tekintenek, és ezért vonakodnak elősegíteni az ország területéhez való hozzáférésüket, illetve a menekültügyi eljárás megindítását. Nyilvánvalóvá vált továbbá az is, hogy ez a szemlélet sokkal komolyabb akadályt jelent a visszaküldés tilalmának érvényesítése során, mint az esetleges ismeret- vagy információhiány. A Bizottság így a Cordelia Alapítvánnyal[16] együttműködésben és az Országos Rendőr-főkapitányság maradéktalan támogatásával kezdeményezte a rendőrtisztek pszichológiai szupervízióját azzal a céllal, hogy új nézőpontot vigyen munkavégzésükbe, a rendőrök stresszkezelési módszereket ismerjenek meg és elinduljon egy folyamat, melynek során ideális esetben változik a rendőrök hozzáállása.

2.2.4. A nemzetközi menedékjoggal ellentétes büntetőeljárások menedékkérők ellen

A határmegfigyelő program tapasztalatai megmutatták, hogy komoly jogalkalmazási hiányosságok állnak fent az 1951-es Genfi Egyezmény 31. cikkének (menekültek büntethetetlensége a jogellenes belépés miatt) magyarországi alkalmazása körében. A hamis útiokmányokkal hazánkba érkező menedékkérőkkel szemben rendszerint azonnal büntetőeljárást indítanak közokirat-hamisítás gyanújával és sokakat előzetes letartóztatásba helyeznek, annak ellenére, hogy az érintettek

---

[15] http://bordermonitoring-ukraine.eu/files/2010/11/refoulement-report.pdf
[16] Cordelia Alapítvány a Szervezett Erőszak Áldozataiért, www.cordelia.hu

haladéktalanul jelzik a magyar hatóságoknak nemzetközi védelem iránti igényüket (ami az Egyezmény értelmében büntethetőséget kizáró oknak minősül).

A Bizottság ügyvédei, utóbb már elismert menekülteknek vagy oltalmazottaknak segítve jártak el több büntetőügyben védőügyvédként. Ezek a menekültek az ellenük folyó hosszas büntetőeljárás során hónapokig voltak előzetes letartóztatásban pusztán azért, mert hamis útiokmánnyal próbáltak Magyarországra belépni a nemzetközi védelem reményében.

A Helsinki Bizottság 2010. június 18-án kerekasztal-beszélgetést szervezett a 31. cikk ellentmondásos alkalmazásáról az érintett hatóságok és szervezetek képviselőinek részvételével. A rendőrség, több megyei és helyi bíróság, a Legfőbb Ügyészség, az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium, az UNHCR és a Helsinki Bizottság munkatársai vettek részt az eszmecserén. A résztvevők egyetértettek abban, hogy a menedékkérelemre tekintettel a büntetőeljárás felfüggesztése hatékony megoldást jelenthetne az ismertetett problémákra annak érdekében, hogy az utóbb nemzetközi védelemben részesített személyeket ne sújtsa indokolatlanul semmilyen büntetés.

2.3. A menedékjoggal és Nemzetközi védelemmel kapcsolatos képzési tevékenység

A Bizottság 2010-ben is egyike volt a menedékjog területén legaktívabb képzési tevékenységet folytató európai civilszervezeteknek.

- Március 25-26: A Bizottság munkatársa képzést tartott menedékjogi és idegenrendészeti kérdésekkel foglalkozó szlovén bírák számára.
- Június 3-4: Az Országos Igazságszolgáltatási Tanács Hivatalának meghívására a Bizottság munkatársa képzést tartott büntető- és közigazgatási ügyszakos bírák számára.
- Július 6-7: A Bizottság kétnapos képzést tartott menedékjogi és idegenrendészeti ügyekben eljáró tolmácsok számára az interkulturális kommunikációról, a menedékjogról, a tolmács eljárási szerepéről és kötelezettségeiről.
- Szeptember 20-21: A Bizottság képzést tartott közép- és felsőszintű rendőri vezetőknek a rendőri állomány pszichológiai felkészítéséről, a külföldiekkel szembeni ellenséges attitűdök megváltoztatásának módszertanáról, az életkormeghatározási eljárásokról és a nemzetközi migrációs trendekről.
- Szeptember 24-25: A Bizottság Lisszabonban munkatársa előadást tartott a Menedékjogi Bírák Nemzetközi Szervezete Európai Szekciójának éves konferenciáján.
- Október 11 és 18: A Bizottság a Magyar Bíróképző Akadémiával együttműködésben két képzést tartott büntető- és közigazgatási ügyszakos bírák számára a kiutasítás emberi jogi vonatkozásairól. A képzés fókuszában a visszaküldés tilalma, a családi élethez való jog és a gyermekek jogai álltak.
- November 10-11: A Bizottság képzést szervezett és tartott spanyol menedékjogi bírák számára a bizonyítékok értékeléséről, különös tekintettel az országinformációra.
- November 25-26: A Bizottság képzést szervezett és tartott a Francia Nemzeti Menekültügyi Bíróság bírái számára a bizonyítékok értékeléséről, különös tekintettel az országinformációra.
- November 29-30: A Bizottság 2006 óta tart közös menedékjogi képzéseket a menekültügyi hatóság tagjai, az UNHCR munkatársai, köztisztviselők, bírák és a saját munkatársai számára. 2010-ben a képzés – többek között – az Emberi Jogok Európai Bíróságának és az Európai Unió Bíróságának gyakorlatára és eljárására, az Unió menekültügyi lépéseire és a magyar szabályozás módosítására összpontosított.
- December 6: A Bizottság egy olyan kerekasztalt vezetett, amely az önkéntes visszatéréssel kapcsolatos belga és holland jó gyakorlatokra összpontosított, különös tekintettel a civilszervezeteknek az önkéntes visszatérésben és reintegrációs programokban vállalt szerepére.
- December 8 és 16: Nyírbátorban és Győrött a Bizottság meghívásra képzést tartott leendő biztonsági őrök számára a rendőrség és a Bizottság közötti együttműködésről és a fogvatartással kapcsolatos nemzetközi körülményekről.
- December 9: A Bizottság kerekasztalt szervezett a menekültügyi eljárás nemi hovatartozással kapcsolatos aspektusairól. Az eseményen részt vettek az UNHCR és a BÁH, valamint a családon belüli erőszak ellen, a nők jogaiért fellépő és a menekülteket segítő civilszervezetek képviselői.
- December 10-12: A Bizottság munkatársa előadást tartott a hontalanságról az európai menedékjogi hálózat (ELENA) barcelonai képzésén.

2.4. Refugee Law Reader

A Refugee Law Reader (www.refugeelawreader.org) 2004-ben jött létre a Magyar Helsinki Bizottság kezdeményezésére. A nemzetközi menedékjogi szakértőkből álló szerkesztőbizottság rendszeresen frissíti ezt az egyedülálló tananyagot, amely a világ első átfogó, nemzetközi, internet alapú menedékjogi tantervmodellje és szöveggyűjteménye. A Refugee Law Reader kiadója és a projekt koordinátora a Magyar Helsinki Bizottság.

A Refugee Law Reader első, 2004-es kiadása óta az általa elérhető anyagok száma megkétszereződött, így a Refugee Law Reader jelenleg több mint 600 dokumentumhoz biztosít hozzáférést, felhasználóinak száma pedig 2010-ben meghaladta a 30 ezer főt világszerte. A Refugee Law Reader „élő könyvként" rengeteg forráshoz és szakirodalomhoz nyújt hozzáférést, segítve az oktatást és a kutatást a nemzetközi menedékjog területén. Az anyagok több mint 85%-a minden felhasználó számára elérhető, a többi dokumentum viszont csak – főleg Kelet-Európában, Afrikában és Ázsiában dolgozó – professzorok, hallgatók és kutatók számára hozzáférhető, a nemzetközi kiadókkal kötött szigorú szerzői jogi megállapodásoknak megfelelően. A Magyar Helsinki Bizottság folyamatosan tárgyal a kiadókkal annak érdekében, hogy bővíthesse ezen utóbbi kategóriába tartozó felhasználók körét.

2010-ben a Refugee Law Reader sillabusza francia és orosz nyelven is megjelent.

2.5. Nemzetközi együttműködés a menekültügy területén

A Helsinki Bizottság 2010-ben is aktív tagja volt a menekültekkel foglalkozó szervezeteket tömörítő legnagyobb európai esernyőszervezetnek, az **Európai Menekültügyi Tanácsnak** (European Council on Refugees and Exiles, ECRE). A Bizottság munkatársai két munkacsoportban is részt vettek: a menedékjoghoz és a területhez való hozzáféréssel, illetve a menekültügyi rendszerekkel és a visszatéréssel kapcsolatban. A közép-európai térséget képviselve a Bizottság aktívan részt vett a menekültügyi politikák és szakmai ajánlások alakításában. Pardavi Márta a Bizottság társelnökeként 2010 októberéig töltötte be az ECRE alelnöki tisztségét.

2010-ben is a Bizottság volt az ECRE keretében működő Európai Jogász Hálózat nemzeti koordinátora (European Legal Network on Asylum, ELENA). A Bizottság ezen kívül az ELENA hálózaton belül kiterjedt kutatást folytatott a magyar jogi segítői rendszer menekültügyi vonatkozásairól, amellyel hozzájárult az ELENA összehasonlító elemzéséhez.[17]

A Bizottság szintén részt vett a Menedékkérők Fogvatartása elleni Nemzetközi Koalíció (International Coalition on the Detention of Asylum Seekers, Migrants and Refugees, IDC) munkájában, mint regionális koordinátor. A Koalíció célja, hogy a közvéleményt tájékoztatva felhívja a figyelmet a nemzetközi emberi jogi normák érvényesülésére a menekültek, menedékkérők és migránsok fogvatartása során. A Koalíciónak több mint 80 tagszervezete van világszerte. A Bizottság 2010 szeptemberében részt vett az Európai Unió külső határain zajló fogvatartásról rendezett szemináriumon.[18]

2.5.1. ASPIRE – A menekültek áttelepítését elősegítő projekt Európában

Az ideiglenes menedék országából egy másik befogadó országba való áttelepülés (resettlement) a menekültek számára lehetséges „tartós megoldások" egyike. Évről évre egyre több európai ország vállalja bizonyos számú menekült szervezett áttelepítését egy-egy konfliktusövezetből vagy olyan befogadó országból, ahol tartós védelmük nem biztosított. A Magyar Helsinki Bizottság igyekszik népszerűsíteni az áttelepülést a hazai szakmai körökben, sürgetve, hogy az állam a gyakorlatban is használja a 2007-ben elfogadott menedékjogi törvény által szabott maximum 100 fős éves áttelepítési kvótát.

---

17 http://www.ecre.org/files/ECRE_ELENA_Survey_on_%20Legal_Aid_for_Asylum%20Seekers_in_Europe_October_2010.pdf

18 http://www.globaldetentionproject.org/fileadmin/publications/GDP_Workshop_Report_2010.pdf

A Bizottság részvételével megvalósított „ASPIRE" (Assessing and Strengthening Participation In Refugee resettlement to Europe) projekt célja, hogy számos EU-tagállamot rábírjon arra, hogy formálisan is kötelezze el magát az áttelepülés támogatása mellett, továbbá hogy felmérje a közös európai koordináció hasznosságát ezen a területen. Ennek elérése érdekében a projektben résztvevő szervezetek felkutatják és összevetik a már létező példaértékű gyakorlatokat, találkozókat szerveznek, amelyek célja a fő érintettek közötti kommunikáció elősegítése, illetve folyamatosan információt gyűjtenek és szolgáltatnak az áttelepüléssel kapcsolatban.

A Bizottság a fenti projekt keretében 2010. március 1-jén kerekasztal-beszélgetést szervezett, amelyre meghívta a magyar kormány, az UNHCR, civil szervezetek és más EU tagállamok képviselőit. A magyar kerekasztal volt az utolsó rendezvény a menekültek áttelepítéséről folytatott eszmecserék sorozatában. A rendezvényt a Helsinki Bizottság és a CCME közösen rendezte az ASPIRE projekt keretében.[19]

2.5.2. A "dublini rendszer" reformját sürgető nemzetközi projektek

A Dublini rendszert (amely az Európai Unió Tanácsának 2003/343. számú, úgynevezett „Dublin II" rendeletén alapul) az EU-tagállamok azért hozták létre, hogy csökkentsék a menedékjoggal való visszaélés lehetőségét, és javítsák a menekültügyi döntéshozatal hatékonyságát azáltal, hogy biztosítják: egy menedékkérelem ügyében csak egy ország jár el az Unión belül. A dublini kritériumok szerint általában az az EU tagállam felelős a kérelem elbírálásáért, amelynek területére először lépett a kérelmező.

A Dublini rendszert születése óta számos súlyos kritika éri a hatékonyság hiánya, az eljárás késedelmes lefolytatása és a működés embertelen következményei miatt, továbbá azért, mert aláássa a menedékjog intézményét Európában. A dublini rendszer működésére vonatkozó további kritika az átadások biztosítására elrendelt fogvatartást, a családtagok szétválasztását, és a hatékony jogorvoslat hiányát érinti. Bírálatként merült fel továbbá az, hogy a tagállamok vonakodnak alkalmazni az ún. szuverenitási klauzulát, amely alapján – a főszabálytól eltérően – maguk bírálhatják el olyan személyek menedékjogi kérelmét, aki nem az ő területükre lépett először az Unión belül. A dublini rendszer ezen kívül növeli az EU külső határain fekvő tagállamokra nehezedő nyomást, holott gyakran épp ezek a tagállamok a legkevésbé alkalmasak arra, hogy valódi és elérhető védelmet nyújtsanak a menekülőknek, különösen igaz ez Görögországra.

2010-ben két, a dublini eljáráshoz kapcsolódó projektben vett részt a Bizottság:

- A 2008 és 2010 között végrehajtott „Dubliners" elnevezésű nemzetközi projekt célja a Dublini rendszer hiányosságainak és problémáinak feltárása volt, az ezekre reagáló reális alternatív megoldási javaslatokkal. A projekt során a résztvevő szervezetek a Dublin II rendeletet alkalmazó köztisztviselőkkel és számos érintett menedékkérővel is interjút készítettek, továbbá nemzetközi találkozókon vitatták meg az összehasonlító kutatás eredményeit. A projektet az Olasz Menekülttanács koordinálta. A Helsinki Bizottság aktív szerepet vállalt a projekt keretében írt jelentés elkészítésében, amely 2010 áprilisában jelent meg.[20]
- A "Transnational advisory and assistance network for asylum-seekers under a Dublin process" elnevezésű projekt célja egy olyan nemzetközi hálózat létrehozása, amely a dublini eljárásban résztvevő menedékkérők számára tanácsadást és segítségnyújtást biztosít. A program további célkitűzése a dublini eljárásban résztvevő menedékkérők eljárásának és átadásának figyelemmel kísérése, továbbá a megfelelő információszolgáltatás. A projekt 2009 decemberében kezdődött és 18 hónapig tart, keretében létrejön egy együttműködési és információs hálózat, amely 12 tagállamra terjed ki. A cél a dublini eljárás során más tagállamba visszaküldött menedékkérők számára a jogi, szociális és orvosi segítség folyamatosságának biztosítása. A projektet a francia Forum Réfugiés nevű szervezet koordinálja.

---

[19] For more information about the national roundtable event, see http://www.ccme.be/fileadmin/filer/ccme/20_Areas_of_Work/01_Refugee_Protection/2010-03-newsletter.pdf

[20] The Dubliners project final report is available at: http://helsinki.hu/dokumentum/dublinerCORRETTO%20definitivo.pdf

2.5.3. Országinformáció a bírói gyakorlatban

Az "Országinformáció a bírói gyakorlatban" elnevezésű projekt elsősorban a tagállami bíróságok közötti előremutató gyakorlatok azonosítására és ismertetésére, a bíróságok közötti gyakorlati együttműködésre fókuszál az országinformáció, mint a menekültügyi eljárásban gyakran felhasznált bizonyíték kapcsán.

A Helsinki Bizottság – mint a nemzetközi projektet koordináló szervezet – széleskörű összehasonlító kutatást végzett a különböző uniós tagállamokban a menekültügyi döntések bírósági felülvizsgálatának rendszeréről, az európai bíróságok mellett működő országinformációs dokumentációs központok felépítéséről, valamint az országinformáció felhasználására vonatkozó tagállami követelményekről. A projekt a menekültügyekben eljáró bíróságok és civil szervezetek közötti gyakorlati együttműködést kialakítását is célozza. Ennek érdekében a Bizottság tanulmányutakat szervezett négy, bíróságok mellett működő országinformációs központba. A projekt keretében a Bizottság két úttörő jellegű szemináriumot szervezett francia és spanyol bírák számára (lásd a 2.3. pontot) és példaértékű együttműködést alakított ki a Menekültügyi Bírák Nemzetközi Egyesületével (International Association of Refugee Law Judges), valamint a francia menekültügyi bírósággal (Court Nationale du Droit d'Asile). Végül a projekt kiváló példaként szolgált a kormányzati szervek, a civilek, nemzetközi szervezetek és bíróságok közötti együttműködésre, amelyet a nemzetközi szakmai közvélemény rendkívül előremutatónak értékelt.

2.5.4. A menekültügyi gyakorlat tudásalapú harmonizációja (Knowledge-based harmonization of European asylum practices)

Az Európai Unió rendkívül komplex és bonyolult menekültügyi szabályozást hozott létre, és ezen átfogó szabályozás harmonizációja nagyon nehézkes és lassú folyamat. Ez nagyrészt annak köszönhető, hogy a Tagállamoknak nem sikerült maradéktalanul átültetniük ezeket a közösségi jogszabályokat a saját nemzeti jogrendjükbe illetve gyakorlatukba. „Az európai menekültügyi gyakorlat tudásalapú harmonizációja" c. projektet a Magyar Helsinki Bizottság koordinálja.

A projekt céljai:
- Javítani a menekültügyi ügyintézők, ügyvédek, bírák és a civil szervezetek munkatársainak felkészültségén, elsősorban az európai menekültügyi szabályozáshoz kapcsolódó területeken. Ez különösen azokban a régiókban, országokban fontos, ahol különböző okoknál fogva nem tudnak hozzáférést biztosítani magas szintű nemzetközi képzésekhez (mediterrán régió, Kelet-Európa).
- Magas szintű és összehangolt képzéssel erősíteni az Európai Menekültügyi Tananyagot azáltal, hogy összeegyeztetjük a Refugee Law Reader és a képzések tartalmát.
- Összegyűjteni az Európai Unió tagállamaiban a példaértékű bírói gyakorlatokat, különös tekintettel a nemzetközi és európai menekültügyi jogszabályok kulcsterületeire; az ezúton szerzett tapasztalatokat beilleszteni a menekültügyi oktatási mechanizmusokba.
- Figyelemmel kísérni az Európai Unió Bírósága menekültügyi ítéleteinek nemzeti szintű integrációját.

A projekt 2010 júniusában indult, az év második felében pedig a kutatási tevékenység is elkezdődött. Az Európai Menekültügyi Tanács (ECRE), a Spanyol Vöröskereszt (SRC), az Olasz Menekültügyi Tanács (CIR) és a spanyol ACCEM nevű civil szervezet is partnerünk a projektben.

2.5.6. DEVAS – a sérülékeny menedékkérők fogvatartásának csökkentését célzó nemzetközi projekt

A sérülékeny menedékkérők fogvatartásával kapcsolatban számos aggodalom fogalmazódik meg jelenleg Európában, egyrészt mivel ezek a személyek a tapasztalat szerint sokkal inkább ki vannak téve a sérelmes bánásmód veszélyének, másrészt mert a tagállamok egyre nagyobb számban tartanak őrizetben menedékkérőket. A fogvatartott nőket például gyakran fenyegetheti a fizikai vagy nemi erőszak veszélye a férfi fogvatartottak vagy fogdaőrök részéről. A nők, például a terhesség alatt, további különleges ellátásra és figyelemre szorulnak. A súlyos egészségi problémákkal küzdő fogvatartottak esetében gyakran szükség van szakszerű, rendszeres vagy folyamatos egészségügyi kontrollra és ellátásra.

A Magyar Helsinki Bizottság részvételével megvalósított nemzetközi projekt célja az volt, hogy 23 EU tagállamban elemezze a sérülékeny menedékkérők fogvatartásával kapcsolatos gyakorlatot. 2010 júniusában jelent meg a projekt 400-oldalas záró tanulmánya, amely összefoglalja és részletesen is bemutatja, hogyan folyik 23 EU-tagállamban az idegenrendészeti őrizet. A tanulmány 685 fogvatartott menedékkérővel és migránssal készített interjúra támaszkodik, amikor megállapítja, hogy a fogvatartás önmagában képes növelni az őrizetesek sérülékenységét, egyenes következményei a szorongás, depresszió, súlycsökkenés, alvászavarok, és az elszigeteltség érzése. A Bizottság széles körben használta ezen összeurópai kutatás eredményeit a 2010-es évben végrehajtott megszorító jogszabálymódosítások és az egyre romló fogdaállapotokkal szembeni kritikájában.

2.5.6. „Menekülés a homofóbia elől. A biztonság keresése Európában" című kutatás

Minden évben leszbikusok, melegek, biszexuálisok, transzneműek és interszexuális menedékkérők ezrei érkeznek az EU tagállamaiba menedéket keresve. A tapasztalat azt mutatja, hogy tagállamonként nagyon eltérő gyakorlat és iránymutatás szerint járnak el a hatóságok, ha az LMBTI csoporthoz tartozó menedékkérő kérelmét vizsgálják. Sokak kérelmét helytelenül, hibás indokokkal utasítják el. Az Amszterdami Szabadegyetem (VUA) által koordinált projekt célja, hogy a legelőremutatóbb gyakorlatokat azonosítsa a 26 vizsgált EU tagállamban. A legjobb példák alapot adhatnak arra, hogy közös európai sztenderdeket alakítsunk ki másodlagos uniós jogforrások vagy más jogszabályok alapján, amelyek hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a menekültügyi gyakorlat az általános emberi jogi normákkal összhangban legyen.

2.5.7. GenSen – A társadalmi nem megítélésének előremutató példái az európai menekültügyi gyakrolatban (Enhancing gender-sensitivity and a harmonized approach to gender issues in European asylum practices)

A Spanyol Menekülttanács által vezetett projekt elsősorban a nemek közötti egyenlőség érvényesülését kívánja biztosítani, valamint a sérülékeny menedékkérőkre vonatkozó eljárási garanciákat nyújtani az EU tagállamaiban.
A projekt főbb célkitűzései a következők:

- a nőknek és az LMBTI közösséghez tartozók menedékkérőknek más csoportokéval azonos hozzáférést biztosítsanak a menedékjogi eljáráshoz;
- ezen sérülékeny csoportok szükségleteit megfelelően ellássák, szakszerű segítséget nyújtsanak nekik; és
- a tagállamok biztosítsák, hogy ne érvényesüljenek diszkriminatív gyakorlatok a nőkkel és LMBTI személyekkel szemben.

A projekt három részterületből tevődik össze: európai összehasonlító kutatás a tagállami gyakorlatról, kapacitásfejlesztés a résztvevő országokban, valamint a példaértékű gyakorlatok megosztása és értékelése. A projektet záró jelentés ajánlásokat fogalmaz meg a társadalmi nem, mint szempont beemelésére a menekültügyi eljárásba. A Helsinki Bizottság hivatalos partneri szerepén túl vezető szervezetként járult hozzá a módszertan kialakításához, a képzések megszervezéséhez és végső soron az egész projekt sikeres lebonyolításához.

2.6. Hontalanság

A Magyar Helsinki Bizottság 2006 óta képviseli a hontalanok ügyét Európában. 2009-ben a Magyar Helsinki Bizottság – a hontalanság problémájára reagáló jövőbeni közös projektek reményében – együttműködést alakított ki a hontalansággal szintén foglalkozó szervezetekkel (Open Society Justice Initiative, Equal Rights Trust, Refugees International, Spanyol Menekülttanács – CEAR), valamint az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság hontalansággal foglalkozó munkacsoportjával és a téma szakértőivel.

2010-ben a Magyar Helsinki Bizottság elemezte a hontalanok védelmére kidolgozott, illetve a hontalanság megelőzésére és csökkentésére irányuló magyar szabályozást, valamint a hontalansági eljárásban hozott magyar közigazgatási és bírói döntéseket is. A kutatást az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság Közép-európai Regionális Képviselete támogatta. A kutatás eredményeit feldolgozó 60

oldalas tanulmány 2011 januárjában jelent meg angol és magyar nyelven, terjesztése 2011 februárjában kezdődött.

2010 decemberében a Magyar Helsinki Bizottság kerekasztal-beszélgetésen ismertette a fenti kutatás eredményeit és a hontalanok magyarországi védelmével kapcsolatos javaslatait. A Magyar Helsinki Bizottság célja volt az is, hogy a kerekasztal-beszélgetés apropóján szorgalmazza a hontalanság témájának beemelését az általános nemzetközi emberi jogi kérdések közé, és rábírja a magyar kormányzatot a hontalanok ügyének nemzetközi színtéren való határozottabb képviseletére. Az eseményen az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának képviselői, civil szervezetek, a BÁH, az állampolgári jogok országgyűlési biztosának munkatársai, a Belügyminisztérium és a Külügyminisztérium képviselői, valamint a témában érintett bírák vettek részt.

Mivel a Magyar Helsinki Bizottság szinte egyedüli szervezetként küzd a hontalanok jogainak védelméért Európában, és egyedülálló kutatási tapasztalattal rendelkezik a területtel kapcsolatban, a Bizottság hontalanokkal kapcsolatos tevékenységét nagy érdeklődés övezte az év során. A szervezet e területtel foglalkozó szakértőjét bevonták az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság égisze alatt folyó, világméretű szakértői konzultációs folyamatba, és számos meghívást kapott előadóként vagy trénerként (lásd még: 2.3.).

3. A joghoz való hozzájutás

A Magyar Helsinki Bizottság 2010-ben is folytatta munkáját a hatékony védelemhez való jog érvényesítése érdekében.

3.1. Hatékony védelemhez való jog és a joghoz való hozzájutás az Európai Unióban

A Magyar Helsinki Bizottság 2009-2010-ben részt vett a **„Hatékony védelemhez való jog és a joghoz való hozzájutás az Európai Unióban”** nemzetközi kutatási projektben. A program négy intézmény (JUSTICE, Maastricht University, Open Society Justice Initiative, University of West England) közös kezdeményezése, megvalósulását az Európai Bizottság és az Open Society Justice Initiative támogatta.

A projekt átfogó célja az volt, hogy hozzájáruljon a rászoruló terheltek hatékony védelemhez való jogának érvényesüléséhez, tágabb értelemben az emberi jogok és a jogállamiság tiszteletben tartásához a büntetőeljárás során. A kutatás kilenc európai országban vizsgálta a rászoruló terheltek hatékony védelemhez való jogának érvényesülését a gyakorlatban, különös tekintettel az olyan, a védelem hatékonyságához elengedhetetlen eljárási jogokkal kapcsolatos jogi és gyakorlati megoldásokra, mint a tájékoztatáshoz való jog, a fegyveregyenlőség elve, a védelemhez való jog, vagy az anyanyelv használatához való jog. A projekt további célja egy olyan, egyszerűen kezelhető kritériumrendszer kialakítása volt, amelynek segítségével a hatékony védelemhez való jog érvényesülése különböző jogrendszerek vonatkozásában is értékelhető.

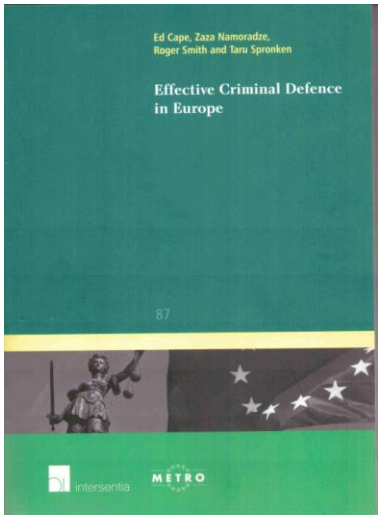

A Magyar Helsinki Bizottság a projekt keretében készítette el a hatékony védelemhez való jog teljes körű érvényülését meghiúsító jogszabályi hiányosságokra és gyakorlati problémákra rámutató, Magyarországról szóló országjelentését, amely 2010 júliusában jelent meg az "*Effective Criminal Defence in Europe*" című kiadvány egyik fejezeteként. (Lásd: http://www.soros.org/initiatives/justice/focus/criminal_justice/articles_publications/publications/criminal-defence-europe-20100623.)

3.2. Hozzáférés a kirendelt védőkre vonatkozó közérdekű adatokhoz

A Magyar Helsinki Bizottság **„Lépések egy átlátható kirendelt védői rendszer felé"** projektjének célja a kirendelt védői rendszer működésére vonatkozó adatgyűjtés mellett a kirendelt védői rendszer reformjának, a visszaélések visszaszorításának ösztönzése.

Közérdekű adatkérés

A program részeként a Magyar Helsinki Bizottság hét magyarországi régió összesen 28 rendőrkapitányságától (21 helyi rendőrkapitányságtól és 7 megyei rendőr-főkapitányságtól) kért adatokat az illetékességi területükön a hatáskörükbe tartozó büntetőügyekben 2008-ban kirendelt védők nevéről, illetve egyes ügyvédekre lebontva a kirendelések számáról. Az adatkérés célja az volt, hogy demonstrálja: elterjedt gyakorlat, hogy a kirendelések aránytalanul oszlanak meg a kirendelhető védők között, veszélyeztetve ezzel a terheltek hatékony védelemhez való jogának érvényesülését.

A huszonnyolcból tizenhét rendőrkapitányság perindítás nélkül eleget tett az adatkérésnek, öt további rendőrkapitányság pedig azután közölte a kért adatokat, hogy a Helsinki Bizottság pert indított ellenük közérdekű adatok kiadása iránt. További két megyei rendőr-főkapitányság adta meg a kért adatokat azután, hogy az ellenük indított perben az elsőfokú bíróság a Helsinki Bizottság javára döntött, két helyi rendőrkapitányság pedig a szintén a Helsinki Bizottság javára döntő másodfokú bírósági döntés után adta meg az adatokat. Emellett a megyei rendőr-főkapitányságok túlnyomó többsége az illetékességi területe alá eső helyi rendőrkapitányságokra vonatkozóan is külön szolgáltatott adatokat.

Összességében a Magyar Helsinki Bizottság jelenleg harmincnyolc helyi rendőrkapitányság és hat megyei rendőr-főkapitányság vonatkozásában rendelkezik adatokkal az egyes védőkre jutó kirendelések számáról. Az adatok nem hagynak kétséget afelől, hogy számos kapitányságon a kirendelések nagy részét ugyanaz az egy-két ügyvéd, illetve ügyvédi iroda kapja, aminek következtében az adott ügyvéd megélhetése, praxisa a kirendelő hatóságtól függ. Az érintett kapitányságok közül nyolc esetében egy ügyvéd kapta a kirendelések több mint 50%-át 2008-ban, és ez az arány 25 és 50% közötti volt további huszonhat rendőri szerv esetében. A legnagyobb aránytalanságot e tekintetben a Kiskőrösi Rendőrkapitányságra vonatkozó adatok mutatták: itt a 2008-ban kezdődött 358 büntetőügyből 295-ben ugyanazt a védőt rendelték ki, vagyis az ügyek 82%-át ugyanaz az ügyvéd kapta. Az adatok tehát megerősítik a Helsinki Bizottság aggályait a kirendelt védők pártatlanságával és hatékonyságával kapcsolatban, és erősítik azt az álláspontot, mely szerint a kirendelt védői rendszer működése rendkívül problematikus, ami negatívan hathat a terheltek hatékony védelemhez való jogának érvényesülésére.

Váratlan, ámde üdvözlendő fejlemény volt a projekt kapcsán, hogy az adatkérést követően a Bács-Kiskun megyei rendőrfőkapitány 2010 márciusában saját kezdeményezésére vizsgálatot indított a megyei rendőr-főkapitányság illetékességi területén működő rendőrkapitányságok kirendelési gyakorlatának áttekintése céljából. A vizsgálat eredménye sommásan: „egyes ügyvédek személye

preferált, a kirendelési gyakorlat eltorzult, aránytalan képet mutat". A főkapitány felhívta a főkapitányság alárendeltségébe tartozó helyi kapitányságok vezetőit, hogy vizsgálják felül a védőkirendelések helyi gyakorlatát, és tegyék meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy az ügyek elosztása arányosabb legyen.

Közérdekű adatok kiadása iránti perek

Az adatközlést megtagadó tizenegy kapitányság ellen a Magyar Helsinki Bizottság közérdekű adatok kiadása iránti pert indított. Ahogy fent említettük, öt rendőrkapitányság a perindítás után közölte a kért adatokat, így ezekben az ügyekben nem született bírósági döntés. Két ítélet első fokon, további két ítélet másodfokon vált jogerőssé, egy esetben pedig a Legfelsőbb Bíróságig jutott az ügy. (Egy eljárás még folyamatban van a Legfelsőbb Bíróság előtt.) A jogerős bírósági döntések majd mindegyike kedvező a Magyar Helsinki Bizottság számára, vagyis a bíróságok kötelezték a rendőrkapitányságokat az adatok kiadására. Kivétel ez alól a Hajdú-Bihar Megyei Bíróság, amely a Debreceni Rendőrkapitányság és a Hajdú-Bihar Megyei Rendőr-főkapitányság elleni perben elutasította a Magyar Helsinki Bizottság keresetét, arra hivatkozva, hogy a kirendelt védők neve nem közérdekből nyilvános adat. Mivel a Hajdú-Bihar Megyei Bíróság döntése ellentétes volt egy másik megyei bíróság másodfokú határozatával, a Helsinki Bizottság a Legfelsőbb Bírósághoz fordult,[21] amely 2010 októberében úgy határozott, hogy a szervezet felülvizsgálati kérelme nem megalapozott. A Helsinki Bizottság az Emberi Jogok Európai Bíróságánál indított eljárást a döntés miatt.

Bár ezek az eljárások nem a projekt keretében indultak, meg kell említeni, hogy a Magyar Helsinki Bizottság közérdekű adatok kiadása iránti pert nyert az Országos Rendőr-főkapitányság, a Budapesti Rendőr-főkapitányság és 16 budapesti kerületi rendőrkapitányság ellen, miután azok megtagadták az adatszolgáltatást az illetékességi területükön a hatáskörükbe tartozó büntetőügyekben 2007-ben kirendelt védők nevéről, illetve egyes ügyvédekre lebontva a kirendelések számáról.

Modell a kirendelési gyakorlat megváltoztatására

A projekt meghatározó eleme egy olyan kirendelési modell kidolgozása és tesztelése, amely csökkenti a visszaélések lehetőségét. A modell tesztelésére a Budapesti Rendőr-főkapitányság és az Országos Rendőr-főkapitányság az alábbi rendőri szerveket jelölte ki:

a) Budapest X. Kerületi Rendőrkapitányság,
b) Szombathelyi Rendőrkapitányság,
c) Szarvasi Rendőrkapitányság.

A fenti projekthelyszíneken a kirendelési gyakorlat kísérleti jelleggel, néhány hónapra módosult: a kirendelendő védőt a projekt keretében a Helsinki Bizottság informatikusa által elkészített szoftver választja ki. (Az eredeti rendszerben a kirendelt védőt a kirendelést végző rendőr választja ki az ügyvédi kamara által összeállított listából.) A szoftver véletlenszerűen választja ki az ügyvédeket, de a kiválasztás során jelentősége van annak, hogy az adott ügyvéd büntetőügyekre specializálódott-e, illetve hogy hány ügyben kapott már kirendelést. (Azok az ügyvédek élveznek előnyt az egyébként arányos kiválasztás során, akik büntetőügyekre specializálódtak, másodsorban pedig azok, akiknek van védői tapasztalatuk.) A szoftvert integrálták a RobotZsaruba, a rendőrség központi informatikai rendszerébe, így a program fenntarthatósága hosszú távon is biztosított: mivel a szoftver kompatibilis a rendőrség központi informatikai rendszerével, használata könnyen kiterjeszthető minden kapitányságra. A projekt ezen eleme a megyei ügyvédi kamarákkal együttműködésben valósult meg.

A projekt további elemeként a kirendelt védők tevékenységét (kihallgatáson való részvétel, benyújtott fellebbezések, a terhelt előzetes letartóztatásával kapcsolatos indítványok) a tesztidőszak alatt induló, valamint a tesztidőszakot megelőzően jogerősen lezárult ügyek vonatkozásában iratelemzés segítségével értékelik majd a Helsinki Bizottság munkatársai, annak érdekében, hogy megvizsgálható legyen: a kirendelt védők tevékenységére hatással van-e a kirendelési gyakorlat módosítása. Feltevésünk szerint az új kirendelési gyakorlat hatására javul majd a védők teljesítménye, és e feltevés igazolása erősítheti a Magyar Helsinki Bizottság pozícióját a kirendelési gyakorlat reformjának szorgalmazása során. Az iratelemzés a Helsinki Bizottság által egy korábbi program során alkalmazott és tesztelt kérdőív segítségével történik majd, az iratelemzést a tesztidőszak alatt induló ügyekben a

[21] A felülvizsgálati kérelmet lásd: http://helsinki.hu/dokumentum/Felulvizsgalati_kerelem_201_04_26_1.pdf.

rendőrség végzi. A tesztidőszak előtt indult ügyek kapcsán a kutatási engedélyek beszerzése folyamatban van.

A program tapasztalatait összefoglaló tanulmányt és az annak alapján készített, a kirendelt védői rendszer reformját célzó törvénymódosítási javaslatot konferencia keretében mutatja majd be a Helsinki Bizottság az érintett szakembereknek.

A jogszabályi változások szorgalmazása
Az új kirendelt védői rendszer koncepciójának kidolgozásáért felelős minisztérium meghívására a Magyar Helsinki Bizottság programkoordinátora 2010 júniusában minisztériumi egyeztetésen vett részt a téma kapcsán, és háttéranyagot készített különböző európai országok büntetőügyekben alkalmazott jogi segítségnyújtási rendszeréről.

A program megvalósulását a Trust for Civil Society in Central and Eastern Europe támogatja.

3.3. További eredmények

2010 júliusában a Magyar Helsinki Bizottságot megkereste a Budapesti Ügyvédi Kamara, javaslatokat kérve a kirendelt védők számára kidolgozandó etikai kódex tartalmára vonatkozóan. A Helsinki Bizottság több más ország gyakorlatának megvizsgálása után javaslatokat és észrevételeket tett a készülő kódex kapcsán. Emellett a szervezet társelnöke meghívást kapott a Budapesti Ügyvédi Kamarától egy 2011 márciusában tartandó konferenciára, ahol büntetőügyvédek előtt ismerteti majd a Magyar Helsinki Bizottság kutatási eredményeit.

4. Az egyenlő bánásmód előmozdítása

Az antidiszkriminációs jogklinika célja, hogy hozzájáruljon az egyenlő bánásmód kérdése iránt érzékeny és az antidiszkriminációs jogban jártas jogászok „kineveléséhez". A program keretében a hallgatók az elméleti alapok elsajátítása mellett gyakorlati tapasztalatra is szert tesznek, ügyvédi felügyelet mellett valódi jogeseteket megoldva tényleges jogi segítséget nyújtanak rászoruló ügyfeleknek. A gyakorlatorientált képzés a hallgatók számára előnyt jelent az egyetem elvégzése után.

A program első évének (2008-2009) sikerén felbuzdulva a Helsinki Bizottság úgy döntött, hogy anyagi forrás hiányában is folytatja a jogklinikát, ezért az Eötvös Loránd Egyetemmel és a Miskolci Egyetemmel közösen ismét meghirdette a kurzust 2010 februárjában. A program végrehajtását anyagilag támogatja az Egyesült Államok budapesti nagykövetsége, és segíti két ügyvédi iroda (Nagy & Trócsányi, Oppenheim) is, amelyek ingyenesen nyújtottak jogi segítséget a jogklinikához forduló panaszosoknak.

A 2010-es tavaszi szemeszterben Budapesten 40, Miskolcon 15 hallgató vett részt a programban, a hallgatók ingyenesen megkapták a Bizottság társelnöke által írt tankönyvet, amely jelenleg az egyetlen átfogó könyv a témáról.

Az őszi szemeszterben az egyenlő bánásmód kiemelkedő szakértőit hívtuk meg vendégelőadónak: az Egyenlő Bánásmód Hatóság (a továbbiakban Hatóság) korábbi elnökét, aki a Hatóság joggyakorlatát mutatta be és az Emberi Jogok Európai Bíróságának korábbi munkatársát, aki a bíróság egyenlő bánásmóddal kapcsolatos sztenderdjeit ismertette. Az ELTE-n a programot az Egyenlő Bánásmód Hatóság Tanácsadó Testületének tagja vezette. A hat elismert szakemberből álló Tanácsadó Testület 2005 óta segíti a Hatóság munkáját, feladatai közé tartozik a bonyolult megítélésű jogi kérdések értelmezése, valamint az egyenlő bánásmód területét érintő jogszabályok véleményezése is.

A program keretében a hallgatók részt vettek a Hatóság meghallgatásain és az egyenlő bánásmód érvényesítésével kapcsolatos bírósági tárgyalásokon, amelyekre a Helsinki Bizottság munkatársa kísérte el őket. A tárgyaláslátogatás kiváló alkalmat jelentett a hallgatóknak arra, hogy megismerkedjenek a magyar antidiszkriminációs gyakorlattal.

A jogklinika program során a hallgatók egyedi ügyekkel is foglalkoztak, 3-4 diák dolgozott egy-egy eseten, tapasztalt ügyvéd szakmai felügyelete mellett. A hallgatók segítették az ügyvéd munkáját a tényállás felderítésében, beadványtervezeteket készítettek, amelyeket az ügyvéd értékelt. A beadványokat minden esetben az ügyvédek öntötték végleges formába. A hallgatók részt vettek az üggyel kapcsolatos eljárási cselekményeken, tárgyalásokon, meghallgatásokon, valamint egymás között megvitatták az ellenérdekű fél beadványait is. A Helsinki Bizottság 2010 során tíz esetben biztosított ingyenes jogi képviseletet a diszkrimináció áldozatainak részben 2009-ben kezdődött ügyekben.

A program keretében vállalt ügyek:

- A Helsinki Bizottság az Egyenlő Bánásmód Hatósághoz fordult egy menekült férfi ügyében, aki státusza miatt nem kapott bankhitelt. A Hatóság 2010. március 31-i határozatában kimondta, hogy az eljárás alá vont pénzintézet megsértette az egyenlő bánásmód követelményét, eltiltotta a további jogsértésektől és honlapján nyilvánosságra hozta a határozatát.[22]
- A Helsinki Bizottság ügyvédje képviselt egy vak férfit, aki az egyik Match üzletben szeretett volna vásárolni, de az üzlet biztonsági őre megtiltotta a vakvezető kutya bevitelét az üzletbe, ezzel lehetetlenné téve a férfi belépését is. 2010. március 18-án az elsőfokú bíróság megállapította, hogy a Match megsértette a férfi személyiségi jogait, eltiltotta az élelmiszerláncot a jövőbeli jogsértéstől és 500.000 forint nem vagyoni kár megfizetésére valamint bocsánatkérésre kötelezte. Az alperes fellebbezett a döntés ellen, de a másodfokú bíróság helybenhagyta az elsőfokú ítéletet.[23]
- A Helsinki Bizottság közérdekű igényérvényesítés keretében eljárást kezdeményezett az Egyenlő Bánásmód Hatóság előtt a kiskunlacházi polgármester ellen. Egy gyilkosságot követően az önkormányzat demonstrációt szervezett, ahol a polgármester többek között azt mondta: „Kiskunlacházán nincs helye az erőszaknak, nincs helye a bűnözőknek, Kiskunlacházán elég volt a romaerőszakból! […] Most már nem hagyjuk, hogy ellopják a javainkat, megverjék az időseket és meggyalázzák a gyermekeket. Ma még mi vagyunk többen." Kijelentéseivel azt sugallta, hogy a lány gyilkosait a helyi romák között kell keresni. A Helsinki Bizottság azért fordult az Egyenlő Bánásmód Hatósághoz, mert dr. Répás József törvénysértő kijelentései csak fokozták a településen kialakulófélben lévő romaellenességet, és félelmet keltettek a roma közösségben, nemcsak helyi, hanem országos szinten is. A Hatóság 2010. január 19-i határozatában megállapította, hogy a polgármester a település roma kisebbséghez tartozó lakosaival szemben megsértette az egyenlő bánásmód követelményét, és megvalósította a zaklatás tényállását. A polgármester a döntést bíróságon támadta meg, a Fővárosi Bíróság hatályon kívül helyezte a döntést és új eljárásra utasította a hatóságot. Az ügyben jelenleg a Legfelsőbb Bíróság döntésére várunk.[24]
- Szintén a Helsinki Bizottság ügyvédje képviselte a Malév GH Zrt. egyik szakszervezeti titkárát a vállalat elleni eljárásban az Egyenlő Bánásmód Hatóság előtt. A szakszervezeti tisztségviselő szerint 2009 végén azért nem hosszabbították meg magasabb szintű munkaköri kinevezését, mert a munkáltató túlságosan „aktívnak" értékelte a szakszervezetben végzett munkáját, valamint emiatt csökkent a fizetése is. A Hatóság 2010. július 23-i határozatában megállapította az egyenlő bánásmód követelményének megsértését, és egymillió forint bírságot szabott ki a cégre. A Malév GH. Zrt. megtámadta a döntést, az eljárás még nem zárult le.[25]
- A Helsinki Bizottság közérdekű igényérvényesítés keretében az Egyenlő Bánásmód Hatósághoz fordult, mert egy vállalat kizárólag 40 évesnél fiatalabb biztonsági őröket kívánt felvenni. 2010 áprilisában az ügy egyezséggel zárult, a cég azt is vállalta, hogy munkavállalói antidiszkriminációs tréningen vesznek részt.[26]

---

[22] Lásd: http://www.egyenlobanasmod.hu/zanza/715-2010.pdf
[23] Lásd: http://helsinki.hu/Friss_anyagok/htmls/779
[24] Lásd: http://helsinki.hu/Friss_anyagok/htmls/757
[25] Lásd: http://helsinki.hu/Friss_anyagok/htmls/722
[26] Lásd: http://www.egyenlobanasmod.hu/zanza/695-2010.pdf

- Egy vak férfit nem engedtek be vakvezető kutyájával egy étterembe. A személyiségi jogi per folyamatban van.
- Egy kerekesszékes férfi mozgáskorlátozottak részére fenntartott helyen parkolt, de lejárt a mozgáskorlátozott-igazolványa, ezért megbüntették. A büntetés befizetésekor kiderült, hogy a parkolótársaság ügyfélszolgálata nem akadálymentes. A Helsinki Bizottság 2010 decemberében az Egyenlő Bánásmód Hatósághoz fordult, az ügy még folyamatban van.

5. Segítségnyújtás az emberi jogi jogsértések áldozatainak

Az elmúlt évtizedben a Helsinki Bizottság jelentős tapasztalatokra és különleges szakértelemre tett szert az alábbi jogterületeken:

- idegenrendészet (vízumügy, tartózkodási engedély, kiutasítás, kitoloncolás, családegyesítés),
- menekültügy (menekült státusz, kiegészítő és egyéb védelem)
- büntetőjog (jogellenes fogvatartás, kényszervallatás, bántalmazás hivatalos eljárásban, hivatalos személy elleni erőszak)
- panaszeljárások és polgári kártérítési perek jogellenes rendőri intézkedések miatt
- büntetés-végrehajtási intézetben vagy rendőrségi fogdán foganatosított fogvatartással összefüggő panaszeljárások
- diszkriminációs igények érvényesítése az Egyenlő Bánásmód Hatóság, illetve bíróság előtt.

A Helsinki Bizottsághoz forduló ügyfeleknek a Bizottság jogi előadója ad jogi tanácsot, aki eseteket is továbbít a Bizottsággal együttműködő ügyvédeknek. A Bizottság három ügyvédet foglalkoztat szerződés alapján: Dr. Győző Gábort, dr. Fazekas Tamást és dr. Pohárnok Barbarát.

2010-ben 431-en részesültek jogi segítségben (tanácsadás vagy képviselet) a Helsinki Bizottság Emberi Jogi Tanácsadó Programja keretében az alábbi jogterületeken:

- 22 menekültügy (a "Menedékkérők hatékony jogvédelme" [*Effective Legal Assistance for Asylum Seekers*] elnevezésű projekt keretében nyújtott jogi segítséget a Bizottság, erről részletesebben ld. a 2.1. részt.)
- 51 idegenrendészeti ügy (vízum, tartózkodási engedély, kiutasítás, családegyesítés),
- 88 fogvatartással kapcsolatos ügy,
- 21 rendőri intézkedéssel szembeni panaszügy,
- 20 beadvány az Emberi Jogok Európai Bíróságához,
- 8, az egyenlő bánásmód érvényesülésével kapcsolatos ügy,
- 93 megkeresés lezárt vagy folyamatban levő büntetőeljárással kapcsolatban;
- 128 egyéb ügy.

Fentieken túl 247 panaszos fordult a Helsinki Bizottsághoz olyan ügyekben, amelyek nem tartoznak a Bizottság tevékenységi területei közé. A panaszosokat a Bizottság munkatársa felvilágosította, hogy mely szervezetekhez fordulhatnak problémáikkal.

A Helsinki Bizottság néhány fontos ügyét alább mutatjuk be röviden. (Lásd még palesztin hontalan ügyfelünk Európai Unió Bírósága előtti menekültügyét a 2.1.1. részben.)

Engel kontra Magyarország: 2010. május 20-án hozott döntést az Emberi Jogok Európai Bírósága (továbbiakban Bíróság) az Engel Zoltán kontra Magyarország ügyben. Engel Zoltánt 2003-ban egy villa kirablásakor tetten érték, a tűzharcban egy rendőr életét vesztette, egy rendőr pedig megsérült. Engel Zoltánt életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélték. A férfi a tűzharc során egy lövés következtében deréktól lefelé megbénult, kerekesszékbe kényszerült és 100%-os rokkantságot állapítottak meg nála. 2006. február 25. és december 15. között a Szegedi Fegyház és Börtönben hajtották végre a büntetését, ahol a mosdáshoz, szükségletei elvégzéséhez cellatársainak a közreműködésére volt utalva. Miután különösen veszélyes fogvatartottnak minősítették, szállítás közben is meg volt bilincselve, és biztonsági öv hiányában csak úgy tudta biztonságosan tartani magát, hogy a fejét szorosan a jármű rázkódó ajtajához szorította. Amikor kivették a szállító autóból, nem egyszer övénél fogva vonszolták le a járműről, aminek következtében sérüléseket szenvedett. Egy alkalommal egy

kanyarban kiesett a kerekesszékéből, az út hátralevő részét a jármű padlóján töltötte, övéhez bilincselt kézzel, amely a teste alá szorult. Kérte másnap, hogy orvos vizsgálja meg, de közölték vele, hogy erre csak a következő héten tudnak lehetőséget biztosítani. Feljelentést tett az ügyészségen, de az eljárást bizonyítékok hiányában megszüntették.

Az átszállítás iránti kérelmét hosszú ideig elutasították, annak ellenére, hogy azt a bv-szervezet orvosai is ajánlották. Csak 2006 december 15-én (azt követően, hogy a Helsinki Bizottság az ügyben az Emberi Jogok Európai Bíróságához fordult) került sor az átszállítására egy másik intézetbe, ahol egy különleges, fogyatékossággal élő fogvatartottak számára kialakított zárkában helyezték el.

A Bíróság döntésében kiemelte, hogy zárkatársai jóindulatán múlt, hogy használhatja a WC-t, mosakodhat, felöltözhet vagy levetkőzhet. A Bíróság különösen sajnálatosnak tartotta azt a gyakorlatot, hogy a kérelmezőt a padlón vonszolva tették be a szállító járműbe és vették ki onnan, s hogy a mozgó járműben rögzítetlenül hagyták kerekesszékét. A Bíróság ítéletében azt is kifejtette, hogy Engel Zoltán orvosi vizsgálathoz való késedelmes hozzáférése összeegyeztethetetlen a hatóságokra háruló azon kötelezettséggel, hogy megfelelő vizsgálatot folytassanak le az állítólagos bántalmazások, illetve a megalázó bánásmód kivizsgálására. Fentieknek megfelelően a Bíróság megállapította, hogy a Szegedi Fegyház és Börtönben történt fogvatartása alatt Engel Zoltánt megalázó bánásmódnak vetették alá, túl későn került a számára megfelelő elhelyezési körülmények közé. A Bíróság Magyarországot 12.000 euró nem vagyoni kártérítés megfizetésére kötelezte, továbbá 3.800 eurót ítélt meg a felmerült költségek fedezésére.

Az Emberi Jogok Európai Bírósága ideiglenes intézkedése egy kísérő nélküli 16 éves afgán menedékkérő ügyében:

2010. február 26-án az Emberi Jogok Európai Bírósága ideiglenes intézkedésben szólította fel a magyar kormányt, hogy ne küldjön vissza Görögországba egy 16 éves afgán menedékkérőt az Európai Unió ún. dublini rendeletének alkalmazásával, amely meghatározza, hogy melyik tagállam felelős a menekültügyi eljárás lefolytatásáért. Az afgán fiúnak a Helsinki Bizottság biztosított ingyenes jogi segítséget.

Az afgán fiú kisgyerekként menekült el Afganisztánból, 2007-ben érkezett meg Görögországba, ahol – bár menedékjogot kért – sem szociális, sem jogi segítséget nem kapott. Megfelelő gondoskodás hiányában utcagyerekként, embertelen körülmények között élt. Számos alkalommal letartóztatták és rendkívül rossz körülmények között, túlzsúfolt és koszos fogdán tartották fogva, a rendőrség többször zaklatta és bántalmazta. A megfelelő lakhatás, higiénés körülmények és egészségügyi ellátás hiányában súlyos beteg lett, de orvosi kezelésben nem részesült Görögországban.

Az afgán fiú 2009 végén érkezett Magyarországra, ahol menedékjogot kért. A magyar menekültügyi hatóság úgy döntött, hogy a dublini eljárás szabályait alkalmazza, és 2010 januárjában határozatot hozott a fiú visszaküldéséről Görögországba.

Az afgán fiút képviselő Helsinki Bizottság a strasbourgi Emberi Jogok Európai Bíróságához fordult, kérve, hogy a Bíróság akadályozza meg az afgán menedékkérő átadását Görögországnak. A Bizottság érvelése szerint a menekültügyi hatóság döntésének végrehajtása esetén fennállt a reális veszélye annak, hogy az afgán fiú embertelen, megalázó bánásmódnak lesz kitéve Görögországban, megfelelő kezelést és gondoskodást nem kap, ami visszafordíthatatlan következményekkel járt volna.

A strasbourgi bíróság 2010. február 26-án ún. ideiglenes intézkedésében arra kötelezte a magyar államot, hogy függessze fel az afgán kiskorú menedékkérő visszaküldését, amíg a Bíróság az ügyet megvizsgálja. Magyarországon ez volt az első eset, hogy a Bíróság megakadályozta egy menedékkérő visszaküldését Görögországba.

A Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal március 3-án arról tájékoztatta a Helsinki Bizottságot, hogy eltekint az afgán fiú visszaküldésétől és a menedékkérelmet érdemi eljárás során vizsgálja.

Az évente közel 20.000 menedékkérővel megbirkózni képtelen görög menekültügy helyzete széles körben ismert. Számos nemzetközi szervezet,[27] illetve civilszervezet vizsgálta a menedékkérő gyerekek helyzetét Görögországban, a vizsgálatok eredménye lesújtó: Görögország a minimális követelményeknek sem tesz eleget. Az emberi jogokat sértő visszaküldések Görögországba jól illusztrálják, hogy a dublini rendszer igazságtalan és nem hatékony.

A Legfelsőbb Bíróság döntése értelmében a kiegészítő védelemre szorulók családegyesítésére a menekültekkel azonos szabályok vonatkoznak.

A Helsinki Bizottság két (az uniós jog szerint) kiegészítő védelemre szoruló palesztin, illetve afgán állampolgárt képviselt, akik miután 2008-ban, illetve 2009-ben nemzetközi védelemben részesültek, kezdeményezték a családegyesítést. A Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal a családegyesítés iránti kérelmüket többször elutasította, amely döntéseket – illetve az elutasító határozatokat helyben hagyó bírósági döntéseket – a Helsinki Bizottság a Legfelsőbb Bíróság előtt támadta meg. A bíróság kimondta, hogy a családi együttélés terén ugyanazok a jogok illetik meg az oltalmazottakat is, mint a menekülteket.

A kétgyermekes palesztin férfi ügyében hozott ítélet különös jelentősége, hogy többen várták a döntést: vajon rájuk is vonatkozik-e a menekültekre irányadó jogszabály. 2010. július 6-án a Legfelsőbb Bíróság kimondta, hogy a kiegészítő védelemre szorulók is – az elismert menekültekhez hasonlóan – kedvezményes feltételekkel egyesíthetik családjukat: az elismeréstől számított hat hónapon belül a külföldön rekedt családtagoknak a lakóhelyükhöz legközelebb eső magyar konzulátuson kell kezdeményezni a családegyesítést, anélkül, hogy magyarországi megélhetésüket és lakhatásukat igazolniuk kellene. A Legfelsőbb Bíróság a négygyermekes afgán édesapa ügyében, 2010 november 16-án megerősíttette a korábbi döntésben foglaltakat.[28]

Egy munkavállaló zaklatása vélt szexuális orientációja miatt

A Helsinki Bizottság látta el egy panaszos jogi képviseletét, akit vélt szexuális orientációja miatt zaklatott a munkáltatója. 2009 októberében a cégvezető kérdőre vonta őt és egy kollégáját, hogy miért vannak olyan sokat együtt, miért civakodnak a munkahelyükön úgy, mint egy házaspár, és miért hord a panaszos színes, nőies pólókat. A panaszos egy hónappal később megkérdezte a munkáltatóját, miből gondolja, hogy meleg, és miért bánik velük rosszabbul, mint a többi munkatárssal. A munkáltató az összes alkalmazott előtt rendkívül megalázó és lealacsonyító módon válaszolt. A panaszos 2010 májusában az Egyenlő Bánásmód Hatósághoz fordult, amely a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján (a panaszos számos hangfelvétellel támasztotta alá állításait) megállapította az egyenlő bánásmód sérelmét. A Hatóság megállapította továbbá, hogy a munkáltató a panaszossal szemben, annak vélt szexuális orientációja miatt ellenséges, félelemkeltő, megalázó környezetet alakított ki, amellyel megvalósította az egyenlő bánásmódról szóló törvényben nevesített zaklatás tényállását. A Hatóság elrendelte határozatának 90 napra történő nyilvánosságra hozatalát és egymillió forint bírság megfizetésére kötelezte a munkáltatót.[29]

A Fővárosi Bíróság döntése a Kossuth tér lezárása kapcsán

2006. október 23-án a rendőrség elrendelte a Kossuth tér csaknem teljes területének lezárását, hogy megvédje a Parlament épületét és az abban tartózkodókat a tüntetőktől. A Magyar Helsinki Bizottság a tér lezárását – az akkori körülményeket figyelembe véve – jogszerűnek tartotta. Mindazonáltal amikor a rendőrség november 22-én határozatlan időre meghosszabbította a lezárást (a meghosszabbítás indokait az Országos Rendőr-főkapitányság csak 2007 januárjában hozta nyilvánosságra a honlapján), a Helsinki Bizottság ezt az intézkedést már megalapozatlannak és jogszerűtlennek ítélte. 2007 januárjában a Bizottság néhány munkatársa megkísérelt áthaladni a Kossuth téren, amit az ott szolgálatot teljesítő rendőrök megakadályoztak. A Helsinki Bizottság ezért panasszal fordult a Budapesti Rendőr-főkapitánysághoz. Az ügy több rendőrségi és bírósági fórumot is megjárt – így a Legfelsőbb Bíróságot is –, míg végül 2010. november 11-én a Fővárosi Bíróság hatályon kívül helyezte

[27] Például a z Európa Tanács emberi jogi biztosa és az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága (UNHCR)
[28] Lásd: http://helsinki.hu/Friss_anyagok/htmls/711
[29] Lásd: http://www.egyenlobanasmod.hu/zanza/985-2010.pdf

az ORFK panaszt elutasító határozatát és megállapította, hogy a rendőrség nem tudta megindokolni a Kossuth tér nagy részére kiterjedő kordon 2006 novemberét követő fenntartásának szükségességét, ennek hiányában pedig a területlezárás által megvalósított mozgásszabadság-korlátozás jogsértő.[30]

6. Egyéb tevékenységek

6.1. A jogalkotással kapcsolatos tevékenységek

6.1.1. Jogszabály-véleményezés

Az új Országgyűlés 2010. májusi megalakulása után alapvető alkotmányos intézményeket és elveket érintő törvényjavaslatok sorát nyújtották be, ráadásul legtöbbször nem a kormány, hanem egyéni országgyűlési képviselők – ez utóbbi esetben pedig nem kötelező a jogszabályok társadalmi vitára bocsátása. 2010-ben a Magyar Helsinki Bizottság legtöbbször nem kapott hivatalos felkérést a jogszabálytervezetek véleményezésére, ráadásul a javaslatokat általában rendkívül rövid idő alatt fogadták el, így a Helsinki Bizottságnak és a többi érdekeltnek nagyon rövid ideje volt a javaslatok véleményezésére. Mindezen körülmények ellenére a Helsinki Bizottság 2010-ben is számos törvényjavaslat és jogszabályi változás kapcsán fogalmazta meg és tette közzé álláspontját. Ezek a következők:

- a Büntető Törvénykönyv módosításáról szóló T/25. számú törvényjavaslat (az ún. "három csapás törvény"),[31]
- T/189. és T/190. számú törvényjavaslatok az alkotmánybírák jelölésére vonatkozó szabályok megváltoztatásáról,[32]
- a közbiztonság javítása érdekében szükséges egyes törvénymódosításokról szóló T/580. számú törvényjavaslat,[33]
- T/1320. számú törvényjavaslat az egyes migrációs tárgyú törvények jogharmonizációs célú módosításáról[34] (lásd még: 2.1.3.),
- T/1426. számú törvényjavaslat egyes rendészeti tárgyú és az azokkal összefüggő törvények módosításáról,[35]
- T/1445. és T/1446. számú törvényjavaslatok az Alkotmánybíróság hatáskörének korlátozásáról,[36]
- a szabadságvesztés és az előzetes letartóztatás végrehajtásának szabályairól szóló 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet módosítása.[37]

A közbiztonság javítása érdekében szükséges egyes törvénymódosításokról szóló T/580. számú törvényjavaslat elfogadásának eredményeképp lehetővé vált a szabálysértést elkövető fiatalkorúak elzárása. 2010 augusztusában a Magyar Helsinki Bizottság elemzést készített arról, hogy a fiatalkorúak elzárása miért sérti a gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezményt.[38]

A „három csapás törvény" (T/25. számú törvényjavaslat) kapcsán a Magyar Helsinki Bizottság nyílt levélben kérte a köztársasági elnököt, hogy ne írja alá a törvényt, hanem küldje meg az

---

[30] Lásd: http://helsinki.hu/Friss_anyagok/htmls/755
[31] http://helsinki.hu/Fogvatartas_es_rendvedelem/Hirek/htmls/682
[32] http://helsinki.hu/Egyeb/Hirek/htmls/718
[33] http://helsinki.hu/dokumentum/Helsinki_TASZ_kozbiztonsagi_csomag_velemeny_20100709_final.pdf
[34] http://helsinki.hu/dokumentum/Szmtv_Harmtv_Met_tervezet_MHB_eszrevetelek_20100824.pdf, http://www.helsinki.hu/dokumentum/Szmtv_Harmtv_Met_mod_Eloterjesztesre_HelsinkiBiz_eszrevetelek_2010aug31.pdf
[35] http://www.helsinki.hu/dokumentum/MHB_velemeny_az_egyes_rendeszeti_targyu_torvenyek_modositasarol_szolo_torveny_tervezete_kapcsan_20100917.pdf
[36] Lásd: http://helsinki.hu/Egyeb/Hirek/htmls/762. A Magyar Helsinki Bizottság és az Eötvös Károly Intézet közös közleményét lásd: http://helsinki.hu/Egyeb/Hirek/htmls/763.
[37] http://helsinki.hu/Fogvatartas_es_rendvedelem/Hirek/htmls/768
[38] http://helsinki.hu/dokumentum/Helsinki_Bizottsag_fiatalkoruak_elzarasa.pdf

Alkotmánybíróságnak előzetes normakontroll céljából.[39] A Helsinki Bizottság programkoordinátora cikket jelentetett meg a téma kapcsán.[40]

2010 novemberében három civil szervezet, az Eötvös Károly Intézet, a Magyar Helsinki Bizottság és a Társaság a Szabadságjogokért (TASZ) levélben fordul a kormánypárti országgyűlési képviselőkhöz, arra kérve őket, hogy ne szavazzák meg az Alkotmánybíróság hatáskörének korlátozását jelentő módosításokat. (A T/1445. és T/1446. számú törvényjavaslatok azt célozták, hogy például a költségvetésről és a központi adónemekről szóló törvények alkotmányosságát csak bizonyos esetekben vizsgálhassa az Alkotmánybíróság.[41]) A három civil szervezet továbbá – a K-Monitor és a Transparency International Magyarország szervezetekkel közösen – a**z** Európa Tanács alkotmányozási kérdésekben tevékenykedő tanácsadó szervezetéhez, a Velencei Bizottsághoz fordult, hogy felhívják a figyelmet az Alkotmánybíróság jogkörének küszöbön álló szűkítésével kapcsolatos súlyos aggályokra.[42]

2011 januárjában a Magyar Helsinki Bizottság nyílt levélben fordult a sajtó képviselőihez az Európai Unió elnökségének átvétele kapcsán. A nyílt levélben a Magyar Helsinki Bizottság javaslatot tett az újságíróknak arra, hogy milyen, a magyar jogalkotási lépések uniós normákba ütközésére utaló kérdéseket tegyenek fel a magyar miniszterelnök és az Európai Bizottság elnökének közös sajtótájékoztatóján.[43]

6.1.2. Ad hoc civil platform

2010 júniusában a Magyar Helsinki Bizottság, az Eötvös Károly Intézet és a TASZ létrehozott egy ad hoc civil platformot annak érdekében, hogy hatékonyabban tudjanak fellépni az egyre kevésbé korlátozott állami hatalommal szemben. A platform létrehozását a Helsinki Bizottság kezdeményezte. A platform (tervezett) tevékenységei a következők: (i) a jogalkotási lépések rendszeres értékelése, (ii) rendszeres és koordinált, adott esetben közös jogszabály-véleményezés, (iii) sajtóesemények a hazai és a nemzetközi média képviselői számára, (iv) egyéni és közös sajtóközlemények az egyes döntések és jogalkotási lépések elleni tiltakozásként, (v) indítványok, kérelmek benyújtása az Alkotmánybíróséghoz, az Emberi Jogok Európai Bíróságához és más nemzetközi fórumokhoz, (vi) lobbi-tevékenység nemzetközi emberi jogi és egyéb fórumok előtt.

A civil szervezetek az együttműködésnek köszönhetően koordinált formában reagáltak a jogszabályi változásokra (lásd: 6.1.1.). Emellett 2010 júliusában a három civil szervezet – a Transparency International Magyarországgal kiegészülve – közös elemzést tett közzé magyar és angol nyelven az új Országgyűlés munkájáról, az első törvényhozási hullámról.[44] Az alkotmányossági szempontból leginkább aggályos változásokat taglaló elemzést a platform tagjai külföldi újságírókhoz is eljuttatták, a szervezetek képviselői pedig 2010. augusztus 31-én részt vettek a Hungarian International Press Association (HIPA) által a témában szervezett sajtótájékoztatón. A platform tagjai a továbbiakban is folyatták az együttműködést: 2010 decemberében közzétett következő elemzésükben a Helsinki Bizottság, az Eötvös Károly Intézet és a TASZ abból a szempontból vizsgálták az Országgyűlés tevékenységét, hogy melyek azok az intézményes fékek és ellensúlyok, amelyeket 2010 májusa óta a kormányzat közhatalmi döntéssel kiiktatott vagy jelentősen meggyengített. Az elemzés emellett kitért azokra a jelentősebb, szeptember óta elfogadott jogszabály-módosításokra, amelyek alkotmányossági aggályokat vetnek fel.[45]

---

[39] http://helsinki.hu/dokumentum/Harom_csapas_KE_201006.pdf
[40] http://nol.hu/velemeny/20100601-a_csapas___becsapas
[41] http://helsinki.hu/Egyeb/Hirek/htmls/766
[42] http://www.helsinki.hu/dokumentum/CoE_const_court_en.pdf
[43] http://helsinki.hu/Egyeb/Hirek/htmls/793
[44] Magyarul lásd: http://www.helsinki.hu/dokumentum/Az_elso_torvenyalkotasi_hullam_ertekelese_final_web.pdf. Angolul lásd: http://www.helsinki.hu/dokumentum/Hungarian_NGOs_assessing_legislation_July2010.pdf.
[45] Magyarul lásd: http://helsinki.hu/dokumentum/A_masodik_hullam_A_%20jogallam_lebontasa_20101213.pdf. Angolul lásd: http://www.helsinki.hu/dokumentum/Hungarian_NGOs_assessing_the%20second_wave_of_legislation_December2010.pdf.

6.1.3. Alkotmánybírósági beadványok

A "három csapás törvény" kihirdetése után a Magyar Helsinki Bizottság az Alkotmánybírósághoz fordult annak érdekében, hogy a testület semmisítse meg a Büntető Törvénykönyv vonatkozó új rendelkezéseit. Az új szabályok értelmében a bíróság bizonyos esetekben köteles életfogytig tartó szabadságvesztést kiszabni –- a Helsinki Bizottság indítványában arra hivatkozott, hogy az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabását kötelezővé tevő rendelkezések kizárják az egyéniesített büntetéskiszabást és korlátozzák a bírók szabad mérlegelési jogát, így alkotmányellenesek.[46]

A Helsinki Bizottság a kormánytisztviselők indokolás nélküli felmentését lehetővé tevő új jogszabályi rendelkezések kapcsán is az Alkotmánybírósághoz fordult. (Az érintett rendelkezések azt eredményezték, hogy – indoklás hiányában – a felmentés ellen nem lehet jogorvoslattal élni.) Indítványában a szervezet többek között arra hivatkozott, hogy az új szabályok sértik a kormánytisztviselők munkához való jogát és hátrányos megkülönböztetést jelentenek.[47]

6.2. Emberi jogi képzések

A Magyar Helsinki Bizottság munkatársai 2010-ben is több alkalommal (januárban, júniusban, augusztusban és októberben) tartottak emberi jogi témájú előadást a budapesti Nemzetközi Rendészeti Akadémián (International Law Enforcement Academy) Kelet-Közép-Európából és Közép-Ázsiából érkezett rendőröknek, és más rendészeti szervek munkatársainak.

A magyar igazoltatási gyakorlat reformját célzó STEPSS (Strategies for Effective Stop and Search) program eredményeit a Közép-európai Egyetemen mutatta be a Helsinki Bizottság: a STEPSS program koordinátora 2010. július 29-én tartott előadást a témában a Bard-CEU Summer Professional Internship program keretében.

A menedékjoggal és a nemzetközi védelemmel kapcsolatos képzéseket lásd a 2.3. pont alatt.

6.3. Nemzetközi fórumok előtti tevékenységek

a) 2010 első felében a Magyar Helsinki Bizottság összeállította az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága számára a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának végrehajtásáról szóló ötödik kormányjelentés témaköreihez kapcsolódó legfontosabb kérdések listáját.[48] (A javasolt témák, kérdések egy része megjelent az Emberi Jogi Bizottság által felvetett problémák között.) A Helsinki Bizottság árnyékjelentést is készített az országjelentés kapcsán,[49] és 2010 októberében, Genfben a magyar országjelentés megvitatásához kapcsolódóan informális találkozó keretében tájékoztatta az Emberi Jogi Bizottság tagjait a felmerülő problémáról. Az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága az országjelentés értékelése után sok tekintetben elmarasztalta Magyarországot a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának végrehajtásával összefüggésben, és aggályai sok esetben egyeztek a Helsinki Bizottság álláspontjával.[50]

b) A Magyar Helsinki Bizottság az Európai Roma Jogok Központjával (European Roma Rights Centre) és az Esélyt a Hátrányos Helyzetű Gyerekeknek Alapítvánnyal közösen is benyújtott javaslatokat az ENSZ Emberi Jogi Bizottságának a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának végrehajtásáról szóló kormányjelentés kapcsán 2010 januárjában.[51]

c) A Helsinki Bizottság több esetben nyújtott tájékoztatást és információkat a romák elleni sorozatgyilkosság kapcsán a Magyarországra látogató nemzetközi civil szervezeteknek, így az Amnesty Internationalnek 2010. márciusban és a Human Rights Firstnek 2010. januárban.

---

[46] http://www.helsinki.hu/dokumentum/Helsinki_Bizottsag_AB_beadvany_3_csapas_20101123.pdf
[47] http://www.helsinki.hu/dokumentum/AB_beadvany_kormanytisztviselok_2010_10_27.pdf
[48] http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/docs/ngos/HHC_Hungary98.pdf
[49] http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/docs/ngos/HelsinkiCommittee_Hungary_HRC100.pdf
[50] http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/docs/co/CCPR-C-HUN-CO-5.doc
[51] http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/docs/ngo/ERRC.Hungary98.pdf

d) A Helsinki Bizottság aktívan részt vett az Egyetemes Időszakos Felülvizsgálat (UPR) folyamatában, amelynek keretében az ENSZ Emberi Jogi Tanácsa vette górcső alá Magyarország teljesítményét. A Külügyminisztérium konzultációsorozatot indított az Egyetemes Időszakos Felülvizsgálat kapcsán nagy valószínűséggel felmerülő témákról, amelyre több alkalommal – a büntetés-végrehajtási körülmények, a *non-refoulment,* a kísérő nélküli kiskorúak, a hontalanság és a kínzás és más kegyetlen, embertelen és megalázó bánásmódról és büntetésről szóló egyezmény fakultatív jegyzőkönyve (OPCAT) kapcsán – előadóként hívták meg a Helsinki Bizottság munkatársait. A Külügyminisztérium ígéretet tett arra, hogy az Emberi Jogi Tanácsnak benyújtandó országjelentés összeállítása során figyelembe fogják venni a civil szervezetek megjegyzéseit.

2010 őszén számos civil szervezet közös jelentést készített az Emberi Jogi Tanács számára.[52] A 2010 novemberében benyújtott közös jelentés a következő területeken vizsgálta, hogy Magyarország eleget tesz-e az ENSZ egyezményekben vállalt kötelezettségeinek: egyenlő bánásmód és esélyegyenlőség; a szabadsághoz és biztonsághoz való jog érvényesülése; a jogállamiság követelményeinek megfelelő igazságszolgáltatás; az egyesülési szabadsághoz és a békés gyülekezéshez való jog; választójog; a szociális biztonsághoz és a megfelelő életminőséghez való jog; gyermekjogok. Az alternatív jelentés kiemelt hangsúlyt fektet a romák, a fogyatékossággal élők, a nők, a gyermekek, a menekültek, a leszbikus, meleg, biszexuális és transznemű (LMBT) csoporthoz tartozó személyek helyzetére.

A Helsinki Bizottság a Menedék – Migránsokat Segítő Egyesülettel közösen egy másik, az illegális migránsok, menedékkérők és menekültek magyarországi helyzetével foglalkozó jelentést is összeállított.[53] A jelentés kitér az idegenrendészeti őrizet jogellenességére és az őrzött szállásokon uralkodó elfogadhatatlan fizikai körülményekre, az őrizettel összefüggő hatékony bírói jogorvoslat hiányára, a menedékkérők jogellenes idegenrendészeti fogvatartásának problémájára, a menekültügyi eljáráshoz való korlátozott hozzáférés kérdésére, valamint a szomáliai menekültek kizárására a családegyesítési eljárásból. Ezen túlmenően a jelentés a társadalmi beilleszkedés és az újrakezdés lehetősége kapcsán kitér a menekültek és oltalmazottak munkaerő-piaci helyzetére és az egészségügyi ellátáshoz való elégtelen hozzáférésére, valamint a megfelelő lakhatási lehetőségek hiányából fakadó nehézségekre is.

A Helsinki Bizottság a fentieken túlmenően benyújtott egy harmadik, önállóan készített jelentést is,[54] amely összefoglalja a jogállamiság alapvető garanciáinak felszámolására irányuló kormányzati lépéseket, így például az Alkotmánybíróság hatáskörének csorbítását, a jogszabály-előkészítés nyilvánosságának korlátozását. A jelentés emellett a fogvatartottak helyzetével, a hatékony védelemhez való jog érvényesülésével és a gyűlölet-bűncselekmények nem megfelelő kezelésével kapcsolatos problémákra igyekszik rávilágítani.

e) A Helsinki Bizottság 2010-ben részt vett az Európai Unió Alapjogi Ügynökségének (FRA) egész Európára kiterjedő, a menedékkérők jogaival foglalkozó kutatásában, melynek keretében a Helsinki Bizottság munkatársai menedékkérők tucatjaival készítettek interjút 2010 tavaszán. A kutatás eredményeit az FRA két átfogó, a menedékkérők információhoz való hozzájutásáról és a hatékony jogorvoslat lehetőségéről szóló jelentésben használta fel ("The duty to inform applicants about asylum procedures: The asylum seeker perspective"[55], "Access to effective remedies: The asylum seeker perspective"[56]).

f) A Helsinki Bizottság 2010. november 11-én találkozót szervezett Morten Kjaerum, az Európai Unió Alapjogi Ügynökségének (FRA) igazgatója és magyar civil szervezetek között. A megbeszélésen a szervezeteknek lehetőségük nyílt arra, hogy megosszák az FRA igazgatójával a magyarországi emberi jogi helyzettel kapcsolatos legfontosabb aggályaikat.

---

[52] Lásd: http://www.helsinki.hu/dokumentum/UPR_NGO_coalition_alternative_report_Nov2010_FINAL.pdf és http://www.helsinki.hu/dokumentum/UPR_NGO_coalition_RECOMMENDATIONS_Nov2010_FINAL.pdf.
[53] http://www.helsinki.hu/dokumentum/Joint submission UPR HHC_Menedek 07Nov2010_FINAL.pdf
[54] http://www.helsinki.hu/dokumentum/HHC_Hungary_UPRsubmission_2010November_final.pdf
[55] http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/asylum-access-info-report-092010_en.pdf
[56] http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/asylum-access-remedies-report-092010_en.pdf

g) 2010 folyamán több nagykövetség, így többek között az Amerikai Egyesült Államok, Svédország és Dél-Afrika nagykövetsége kért információkat a Helsinki Bizottságtól a magyarországi emberi jogi helyzetről.

h) 2011. január elején a Helsinki Bizottság, az Eötvös Károly Intézet és a TASZ levélben fordult Viviane Redinghez, az Európai Bizottság jogérvényesülésért, alapvető jogokért és uniós polgárságért felelős alelnökéhez. A civil szervezetek súlyos aggodalmukat fejezték ki a megelőző időszak magyarországi jogalkotási fejleményei miatt, amelyek veszélyeztetik az Európai Unióról szóló Szerződés 2. cikkében megfogalmazott elvek teljes körű megvalósulását. A három civil szervezet hasonló tartalommal közös levelet küldött az európai parlamenti képviselőcsoportok elnökeinek is.

Budapest, 2011. május 31.

társelnök
Magyar Helsinki Bizottság